

The Thai Bar

Under The Royal Patronage

กฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ – ๓๖๖/๔ ครั้งที่ ๙-๑๐

ดร.ศุภกิจ แย้มประชา

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๒๖ “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

แยกองค์ประกอบได้ดังนี้

๑. ผู้ใด
๒. ใส่ความผู้อื่น ต่อบุคคลที่สาม
๓. โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง
๔. เจตนา (องค์ประกอบภายใน)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๒๗ “ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม และการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่น ประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๒๖ นั้น”

มาตรา ๓๒๗ นั้นเป็นการใส่ความผู้ตาย แต่เป็นเหตุให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับความเสียหาย บุคคลที่ ได้รับความเสียหายตามมาตรา ๓๒๗ จำกัดแต่เฉพาะบิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเท่านั้น กฎหมายไม่ได้ใช้คำว่าบุพการีหรือผู้สืบสันดาน

บุคคลตามมาตรา ๓๒๗ นั้น พิจารณาตามกฎหมายไม่ใช่ตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นการหมิ่น ประมาทผู้ตายแม้จะทำให้บิดานอกกฎหมายได้รับความเสียหายหรือภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสเสีย ชื่อเสียงก็ไม่ใช้กรณีตามมาตรา ๓๒๗

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๒๘ “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำได้กระทำการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๓/๒๕๒๔

คำว่า “โฆษณา” ตามพจนานุกรมให้คำจำกัดความว่าการเผยแพร่ออกไปยังสาธารณชน การ
ป่าวร้อง คดีนี้จำเลยหมิ่นประมาทโจทก์ด้วยการบันทึกแทนการพูดด้วยวาจา เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
และส่งสำเนาให้ปลัดกระทรวงทราบด้วย ก็เป็นเพียงการรายงานความประพฤติของโจทก์ให้
ผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไปทราบเท่านั้น ถือไม่ได้ว่าเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวล
กฎหมายอาญามาตรา ๓๒๘

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากฎีกาคำว่า “โฆษณา” จึงหมายความว่าเป็นการกระทำใด ๆ ที่ให้ข้อเท็จจริงนั้นแพร่หลายไป
ยังบุคคลภายนอกในลักษณะวงกว้าง สมมติว่าด้าเอาหนังสือซึ่งมีข้อความหมิ่นประมาทแดงไปปิด
ประกาศเต็มหมู่บ้านแต่มีคนอ่านเพียงคนเดียว ถาว่าผิดมาตรา ๓๒๘ หรือ ๓๒๖ กรณีอย่างนี้ถือว่า
เป็นการโฆษณาเพราะโดยลักษณะของการกระทำคือการไปปิดประกาศให้บุคคลทั้งหลายทั่วไปได้ทราบ

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๑๔๕๓/๒๕๒๗

โจทก์ขอกลับเข้ารับราชการในกองทัพอากาศ กองทัพอากาศสอบถามไปยังการทำอากาศยานฯ ถึงเหตุที่โจทก์ถูกปลดจากการเป็นพนักงานของการทำอากาศยานฯ จำเลยในฐานะผู้ว่าการทำอากาศยานฯ จึงมีหนังสือตอบว่าโจทก์ถูกปลด เพราะมีมลทินมัวหมอง มิใช่เป็นการโฆษณาด้วยเอกสารตามความหมายของ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๘ และการที่จำเลยมีหนังสือถึงกองทัพอากาศดังกล่าว เป็นการแสดงข้อความโดยสุจริตของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่ ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

สรุปได้ว่าจะเป็นกรณีตามมาตรา ๓๒๘ หรือไม่นั้น พิจารณาถึงลักษณะของการกระทำเป็นสำคัญ ส่วนการที่จะมีบุคคลทราบข้อความนั้นมากน้อยเพียงใดไม่ใช่สาระสำคัญ

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๑๒/๒๕๖๔
- ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๘ ผู้กระทำได้ต้องเผยแพร่ข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทออกไปยังสาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป การที่จำเลยส่งข้อความลงในแอปพลิเคชันไลน์นี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นเพียงเจตนาการแจ้งหรือไขข่าวเฉพาะกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มไลน์นี้เท่านั้น ดังนั้น จึงยังไม่ถึงกับเป็นการกระจายข่าวไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป การกระทำของจำเลยไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามป.อ. มาตรา ๓๒๘

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๘/๒๕๖๗

การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๘ นั้น ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาใส่ความผู้อื่นในลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ด้วยการเผยแพร่ข้อความไปยังสาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป และข้อความนั้นตามความรู้สึกของวิญญูชนโดยทั่วไปถึงขั้นทำให้ผู้อื่นนั้นน่าจะเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อความที่จำเลยโพสต์และข้อความที่จำเลยนำมาใส่บนรูปจอทกในเพจเฟซบุ๊กของจำเลยและองค์กรพลังชาวพุทธแล้ว ทำให้วิญญูชนโดยทั่วไปที่พบเห็นและอ่านแล้ว มีความรู้สึกหรือเข้าใจได้ว่า จอทกเป็นคนไม่ดี เกี่ยวข้องกับขบวนการ BRN ซึ่งเป็นขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันส่งผลให้จอทกเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังได้ ลักษณะการใส่ความของจำเลยก็เป็นการโพสต์ข้อความซ้ำแล้วซ้ำอีก บ่งชี้ถึงเจตนาของจำเลยว่าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงตามที่โพสต์ไป ...

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

• คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๘/๒๕๖๗ (ต่อ)

...ที่จำเลยอ้างว่า การโพสต์ของจำเลยมีลักษณะเป็นการตั้งคำถามต่อโจทก์ ไม่ได้ยืนยันข้อเท็จจริง และเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม เห็นว่า แม้จำเลยจะเพิ่มข้อความว่า จริงหรือไม่ ในลักษณะเป็นคำถามก็ตาม พฤติการณ์เช่นนี้บ่งชี้ได้ว่า จำเลยตั้งคำถามโดยไม่สุจริตใจและมีเจตนาเพื่อจะหลีกเลียงความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๘ จึงมิใช่กรณีไม่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงตามที่จำเลยต่อสู้ ส่วนเรื่องการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรมนั้น เมื่อจำเลยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวโจทก์และต้องการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามที่จำเลยนำสืบ แต่จำเลยไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้แน่นอนก่อนที่จะโพสต์ข้อความ ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยได้เคยสอบถามปัญหาดังกล่าวต่อโจทก์โดยตรงมาก่อน จำเลยก็ยังมีวิธีการที่จำเลยจะดำเนินการหรือร้องเรียนต่อหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบได้อีกหลากหลายวิธี โดยไม่มีเหตุที่จะต้องตั้งคำถามในลักษณะกล่าวหาใส่ร้ายโจทก์เช่นนี้ การกระทำของจำเลยเห็นได้ว่ามีเจตนาที่ต้องการประจานโจทก์ให้ได้รับความอับอายขายหน้า จึงเป็นการใส่ความโจทก์ในประการที่น่าจะทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง จึงเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๘ หากมีเจตนาเพียงต้องการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม อันจะทำให้จำเลยไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๙ (๑) ไม่

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ข้อยกเว้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท มีอยู่ ๒ ส่วน

ส่วนแรก คือ ข้อยกเว้นที่ทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด บัญญัติอยู่ในมาตรา ๓๒๙ และมาตรา ๓๓๑ และอีกส่วนหนึ่งบัญญัติว่าการกระทำนั้นได้รับการยกเว้นโทษ คือ กรณีตามมาตรา ๓๓๐

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๒๙ “ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(๑) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(๒) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(๓) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(๔) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม
ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

มาตรา ๓๒๙ เป็นบทบัญญัติให้การกระทำนั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท ในเบื้องต้นจะต้องปรากฏว่าผู้ที่แสดงความคิดเห็นหรือข้อความนั้น จะต้องกระทำการโดยสุจริต ถ้ากระทำโดยไม่สุจริตก็อ้างมาตรา ๓๒๙ ไม่ได้

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรณีตามมาตรา ๓๒๙ (๑) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

คำว่า “เพื่อความชอบธรรม ” หมายความว่า เพื่อความถูกต้อง

คำว่า “ป้องกันตนตามคลองธรรม” หมายความว่า ถึงป้องกันเกี่ยวกับชื่อเสียงหรือประโยชน์ของตนตามวิธีที่ชอบให้พ้นภัย ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์เกี่ยวกับธุรกิจการค้า เกี่ยวกับคดีความ เกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการหรือเกี่ยวกับสิทธิซึ่งแจ้งแก่ข่าวเป็นต้น แต่ก็ต้องเป็นที่เข้าใจว่า มิใช่มีแต่เฉพาะเท่าที่กล่าวมาเท่านั้น อาจจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ได้ ที่จำต้องกระทำเพื่อป้องกันเกียรติยศชื่อเสียงของตน ไม่ให้ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังอันเนื่องมาจากการกระทำของบุคคลอื่น ศาตราจารย์จิตติเห็นว่าการป้องกันตามอนุมาณีนี้ไม่ใช่กรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๘ เป็นการป้องกันตามความเห็นของคนธรรมดาสามัญว่าป้องกันได้

คำว่า “ป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม” หมายความว่า ถึงป้องกันไปถึงประโยชน์ส่วนได้เสียที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับตนให้พ้นภัยด้วย

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๖๙/๒๕๓๓

จำเลยและผู้เสียหายทำงานอยู่ที่สำนักงานที่ดินแห่งเดียวกัน การที่มีผู้ไปติดต่อขอรับมรดกที่ดินที่สำนักงานที่ดินโดยไปติดต่อกับผู้เสียหายก่อนแล้วจึงไปสอบถามจำเลยในลักษณะที่มีมูลทำให้จำเลยเข้าใจว่าผู้เสียหายเรียกเอาเงินจากผู้ติดต่ออันเป็นการมิชอบ จำเลยจึงแจ้งให้ ศ. ผู้บังคับบัญชาเพื่อจะได้ดำเนินการสอบสวนนั้น ถือได้ว่าจำเลยแสดงความคิดเห็นหรือข้อความที่ถูกกล่าวหาโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรมป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม ไม่ผิดฐานหมิ่นประมาท

จากฎีกาฉบับนี้จะเห็นได้ว่า จำเลยกับผู้เสียหายทำงานในที่เดียวกัน จำเลยเข้าใจว่าผู้เสียหายจะกระทำการทุจริตต่อบุคคลผู้มาติดต่อ การที่จำเลยรายงานไปยังผู้บังคับบัญชา ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยกระทำได้และไม่เป็นความผิด (ดูฎีกาที่ ๒๗๙๘/๒๕๑๖ , ๑๔๔๐๑/๒๕๕๕, ๓๒๗๙/๒๕๕๙)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาเกี่ยวกับมาตรา ๓๒๙ (๑) มีเป็นจำนวนมาก เช่น ภริยาที่ไม่จดทะเบียนสมรสกล่าวกับหญิงที่มีความสัมพันธ์กับสามีว่า คุณเป็นข้าราชการจะแย่งผัวฉัน ดูซิว่ามีผิดไหม (ฎีกาที่ ๑๗๕๖/๒๕๒๑) หรือจำเลยเขียนคำร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของโจทก์ว่า โจทก์ประพฤติไม่ดีทำให้จำเลยเดือดร้อน ขอให้สอบสวนทางวินัย (ฎีกาที่ ๑๕๗/๒๔๕๘) พระภิกษุในวัดเดียวกันทำหนังสือร้องเรียนว่า พระภิกษุเจ้าอาวาสประพฤติผิดธรรมวินัย ได้ร่วมประเวณีกับหญิง แม้จะไม่ใช่ความจริงแต่ได้ร้องเรียนไปโดยสุจริต เข้าข้อยกเว้นมาตรา ๓๒๙ (๑) (ฎีกาที่ ๑๑๘๓/๒๕๑๗, ๑๕๔๗/๒๕๑๔, ๑๓๖๙๒/๒๕๕๗) ต่างกับมาตรา ๓๓๐ ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นความจริง หรือร้องเรียนโจทก์ต่อผู้บังคับบัญชาของโจทก์ว่า โจทก์เป็นชู้กับภริยาของจำเลย (ฎีกาที่ ๔๘๑๕/๒๕๔๖) หรือหมิ่นประมาททนายความของตนเพราะไม่นำพาต่อคดีที่ตนว่าจ้าง (ฎีกาที่ ๑๗๘๐/๒๕๔๖)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒๕๖/๒๕๖๗

จำเลยโพสต์ข้อความ และแสดงภาพถ่ายของโจทก์ในโปรแกรมประยุกต์เฟซบุ๊ก ย่อมทำให้ผู้ที่รู้จักโจทก์เข้าใจว่าโจทก์เป็นคนโกง เป็นหนี้แล้วไม่ชำระคืน เป็นคนหลอกลวงจึงเป็นการใส่ความโจทก์ต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากจำเลยเห็นว่าโจทก์มีเจตนาที่จะไม่ชำระหนี้แก่จำเลย จำเลยควรต้องใช้สิทธิดำเนินคดีแก่โจทก์เพื่อขอให้บังคับโจทก์ชำระหนี้แก่จำเลยตามกฎหมาย มิใช่ใช้วิธีลงข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทและรูปภาพโจทก์ การกระทำของจำเลยถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต อันจะเป็นเหตุยกเว้นความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๙ (๑) (๓)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรณีตามมาตรา ๓๒๙ (๒) ในฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๕๙/๒๕๔๑

ผู้ว่าการท่าอากาศยาน ตอรับหนังสือของกองทัพอากาศว่าโจทก์ถูกปลดเพราะต้องหาว่าลักทรัพย์ของท่าอากาศยาน เป็นการแสดงข้อเท็จจริงโดยสุจริตของเจ้าพนักงานตามหน้าที่ ได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๓๒๙ (๒)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรณีตามมาตรา ๓๒๙ (๓) ตีชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ

การตีชมด้วยความเป็นธรรม หมายความว่า กล่าวด้วยความเข้าใจว่าถูกต้องและสมควรกล่าวตามความรู้สึกของคนทั่วไป มิใช่เป็นการแกล้งกล่าวครี้งๆ กลางๆ บิดเบือน ตัดต่อ หยาบคาย ยั่วยุ มุ่งหมายให้เกิดความโกรธเกลียดไม่พอใจดูหมิ่น อย่างไรก็ตามได้รับการยกเว้นก็เฉพาะคำกล่าวที่ตีชมอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ข้อนี้จึงต้องพิจารณาตามความรู้สึกของคนทั่วไปว่าเป็นวิสัยของคนทั่วไปจะกล่าวตีชมเช่นนั้นหรือไม่

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

เรื่องใดที่เป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำนั้นพอจะเข้าใจได้ว่า ได้แก่ เรื่องกิจการของบ้านเมือง กิจการของท้องถิ่น กิจการของสาธารณะหรือพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง บุคคลที่เสนอตัวมาเป็นตัวแทนของชุมชนหรือของประชาชนหรือบุคคลที่เสนอผลงานหรือสินค้าต่อสาธารณชนหรือประชาชนหรือบุคคลที่เป็นดารา นักแสดง นักร้อง พระภิกษุสงฆ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่จะไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทก็อาศัยตามมาตรา ๓๒๙ (๓) นี้เช่นเดียวกัน และต้องเป็นที่เข้าใจว่าหนังสือพิมพ์ไม่ได้มีสิทธิยิ่งไปกว่าสามัญชนที่จะติชมผู้ใด ดังนั้น การเสนอข่าวเกี่ยวกับกระทำความผิดทางอาญา การจับ การกล่าวหาผู้ต้องสงสัยย่อมได้รับเอกสิทธิ์อย่างจำกัด และไม่มีสิทธิที่จะกล่าวเกินเลยไปกว่าการแจ้งข่าว ถ้าการกล่าวนั้นล่วงล้ำขอบเขตในลักษณะที่กลายเป็นยืนยันว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ก็ไม่ได้รับการยกเว้นความผิด (ศาสตราจารย์จิตติ ตังศรัทธี) การลงข่าวทำนองยืนยันว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด เช่นนี้ก็ไม่น่าจะได้รับความคุ้มครองเป็น การกล่าวเกินเลยไปจากการเสนอข่าว

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๒/๒๕๓๕

ก่อนจำเลยหมิ่นประมาท ได้มีผู้บริจาคเงินให้โรงเรียนจำนวน ๔,๐๐๐ บาท ส. ครูใหญ่ ลงไว้ในบัญชีเพียง ๑,๕๐๐ บาท ทั้งไม่เคยทำบัญชีแสดงรายรับรายจ่ายของโรงเรียน จำเลยเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน กล่าวแก่บุคคลที่สามว่า ส. ครูใหญ่ ไม่ดีหลายอย่าง กินเงินโรงเรียนแล้วยังไม่พัฒนาโรงเรียน จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตอันเป็นวิสัยของจำเลยในฐานะกรรมการศึกษาของโรงเรียน ไม่เป็นความผิด

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๓๕๔/๒๕๒๙

โจทก์เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาล จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ช่วยพยาบาล จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๗ ราชการเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาล จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๗ ทำหนังสือร้องเรียนโจทก์ต่อผู้อำนวยการกองพยาบาลภูมิภาคพร้อมเทปบันทึกเสียงซึ่งจำเลยที่ ๑ พุดยืนยันตามหนังสือร้องเรียนว่าโจทก์รับสินบนและชู้สาว ต่อมาสำนักพิมพ์ลงข่าวโจทก์ เมื่อพฤติการณ์ที่จำเลยร้องเรียนมาจากฐานความจริงหรือเหตุการณ์ที่โจทก์ปฏิบัติอยู่ทำให้จำเลยเข้าใจว่าโจทก์ปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบและมีพฤติกรรมชู้สาว ถือได้ว่าจำเลยทั้งเจ็ดกระทำการโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามทำนองคลองธรรม

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๔๐๖/๒๕๖๗

ตำแหน่งปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นตำแหน่งราชการสูงสุดของข้าราชการประจำกระทรวงอุตสาหกรรม จึงนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่อยู่ในสายตาของสาธารณะการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนจริยธรรมและคุณธรรม และการติดตามผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวโดยสุจริตย่อมเป็นเรื่องปกติที่ประชาชนทั่วไปสามารถกระทำได้ การที่จำเลยติดตามผลการสอบสวนข้อเท็จจริงภายในกระทรวงอุตสาหกรรม หรือมีหนังสือร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการ ปปช. เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการของปลัดกระทรวง พิมพ์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์การแต่งตั้งโจทก์ให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวในเว็บไซต์เฟซบุ๊กย่อมเป็นส่วนหนึ่งของการแจ้งให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายใช้ดุลพินิจตรวจสอบบุคคลสาธารณะ เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า จำเลยนำเสนอข้อมูลในเว็บไซต์เฟซบุ๊กโดยไม่สุจริตอย่างไร ต้องการสร้างความเสียหายหรือประสงค์ให้โจทก์เสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง เพราะเหตุใดตามหน้าที่ภาระการพิสูจน์ของโจทก์ตามกฎหมายในคดีอาญา การกระทำของจำเลยจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ตีชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ตาม ป.อ. มาตรา ๓๒๙ (๓) ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรณีตามมาตรา ๓๒๙ (๔) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม (ฎีกาที่ ๓๖๕๔/๒๕๔๓) รายงานเกี่ยวกับการถูกฟ้องคดี ไม่แสดงให้เห็นเจตนาไม่สุจริต จำเลยไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา ๓๒๙ (๔) และไม่ผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน (ดูฎีกาที่ ๑๐๐๖/๒๕๔๒)

มีข้อสังเกตว่าข้อยกเว้นที่จะไม่เป็นความผิด มีแต่เฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ในการแจ้งข่าวและต้องเป็นการแจ้งข่าวโดยสุจริต ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งเป็นผู้กล่าวในที่ประชุมนั้นๆ เพราะฉะนั้นถ้ามีการประชุมและมีการหมิ่นประมาทกันในที่ประชุมบุคคลซึ่งเป็นผู้กล่าวข้อความหมิ่นประมาทไม่อยู่ในฐานะผู้แจ้งข่าว

ข้อสังเกตประการต่อไปมีว่าต้องเป็นการประชุมหรือเป็นการดำเนินการในศาลโดยเปิดเผย ดังนั้นถ้าเป็นการประชุมลับหรือในการดำเนินการในศาลอย่างเป็นความลับก็ไม่อยู่ในความหมายมาตรานี้ (ดูฎีกาที่ ๕๑/๒๕๐๓)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มีปัญหาว່ว่าจะต้องเป็นเรื่องการดำเนินการในศาลของศาลเท่านั้นหรือไม่ เห็นว่า การแจ้งข่าวนี้ มิได้หมายความว่า เป็นการแจ้งข่าวที่เฉพาะเกี่ยวกับการพิจารณาคดีเท่านั้น การดำเนินการอย่างอื่นใน ศาลที่กระทำโดยเปิดเผยก็นำมาแพร่ข่าวได้เช่นเดียวกัน เช่นการกระทำของเจ้าหน้าที่ศาลเป็นต้น ส่วน การประชุมนั้นก็ไม่ได้จำกัดว่าเป็นการประชุมในเรื่องอะไร แต่ก็ต้องหมายความว่า เป็นการประชุมอัน เปิดเผยที่ประชาชนมีโอกาสดที่จะเข้ารับฟังได้ เช่น การอภิปรายในรัฐสภา เป็นต้น

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๓๘/๒๕๓๑

นสพ.ลงข้อความตามที่ ล. ฟ้อง จ. ว่า จ. เป็นบุคคลล้มละลายเป็นการรายงานเรื่องที่ จ. ถูกฟ้อง
เป็นคดีล้มละลายย่อมได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๓๒๙ (๔)

ในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล (มาตรา ๓๓๑) ต่างกับคำว่า การดำเนินการอันเปิดเผยใน
ศาล (มาตรา ๓๒๙)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๑ “คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความใน กระบวนพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

คำว่าคู่ความในที่นี้หมายถึง บุคคลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๑๑) คือหมายถึงตัวความ ผู้มีสิทธิจะทำการแทนบุคคลนั้นๆ ตามกฎหมาย หรือในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้แก่ บุคคลตามมาตรา ๒ (๑๕) บทบัญญัติในมาตรา ๓๓๑ นี้คุ้มครอง แต่เฉพาะคู่ความหรือทนายความเท่านั้น ไม่ได้ให้ความคุ้มครองพยาน

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๑ มีข้อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งคือ คำว่ากระบวนพิจารณาคดีในศาลนี้มีความหมายถึงการกระทำในชั้นเจ้าพนักงานด้วยหรือไม่ ท่านศาสตราจารย์จิติให้ความเห็นว่า หมายถึงการกระทำในชั้นใดไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ ศาลฎีกา หรือชั้นไต่สวน หรือภายหลังการพิพากษาของศาล แต่ไม่หมายความรวมถึงการกระทำในชั้นที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานศาล ซึ่งในเรื่องนี้ยังไม่มีคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องรวมถึงการเดินเพชฌัญญูสืบของศาล แม้จะเป็นการกระทำนอกศาลก็ตาม (เพราะเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาอย่างหนึ่ง)

กล่าวโดยสรุป การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความตามมาตรา ๓๓๑ นี้อาจจะกล่าวมาในคำฟ้อง (ฎีกาที่ ๑๐๕๕/๒๕๑๔, ๖๔๘๓๒๕๓๑) ในคำให้การในคำคัดค้าน (ฎีกาที่ ๕๓๐/๒๕๑๕) ในคำแถลงการณ์ (ฎีกาที่ ๔๑๑/๒๕๓๒) หรือการซักถามของทนายความซึ่งทนายความใช้ข้อความหมิ่นประมาท แต่การกระทำนั้นๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน (ดูฎีกาที่ ๓๘๗/๒๔๗๒ , ๘๐๖/๒๔๖๖)

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๓๔/๒๕๕๗

จำเลยฟ้องโจทก์ในความผิดฐานร่วมกันข่มขืนใจให้ผู้อื่นกระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจำยอมต่อสิ่งใดโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและเสรีภาพ ดังนี้ การบรรยายฟ้องว่า โจทก์พุดจาข่มขู่จำเลยอันมิใช่เป็นการใช้สิทธิตามปกตินิยมอันเนื่องมาจากการที่จำเลยใช้สิทธิในการเข้าตรวจสอบที่ดินและอาคารตามฟ้องซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย โดยโจทก์ได้พุดจาข่มขู่ต่อจำเลยว่า ใครเข้าไปเดี๋ยวจะเอาเข้าคุกให้หมดเลยทั้งคนเข้าไป จะเป็นนายหรือตำรวจ เดี่ยวจะเอาเข้าคุกให้หมด ทั้งที่จำเลยได้ซื้อที่ดินและอาคารมาจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล โจทก์เป็นทนายความมีความรู้ทางกฎหมายมากกว่าคนทั่วไปกลับกล่าวคำข่มขู่ดังกล่าวด้วยน้ำเสียงที่ก้าวร้าว รุนแรง และมีใช่เป็นการข่มขู่ที่จะใช้สิทธิตามปกตินิยม ทำให้จำเลยกลัวและไม่สามารถตรวจสอบที่ดินและอาคารอันเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยได้อย่างสมำครใจเนื่องจากกลัวว่าโจทก์สามารถทำให้จำเลยเข้าคุกได้เพราะแม้แต่เจ้าพนักงานตำรวจโจทก์ยังกล้าพุดข่มขู่ จึงเป็นการใช้สิทธิทางศาล ซึ่งจำเลยจำเป็นต้องกล่าวมาในฟ้องเพื่อให้เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นความผิดฐานร่วมกันข่มขืนใจให้ผู้อื่นกระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจำยอมต่อสิ่งใดโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและเสรีภาพ ถือได้ว่าเป็นข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลของคู่ความเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน จึงไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๑๒/๒๕๓๖

จำเลยบรรยายฟ้องในคดีที่จำเลยเป็นโจทก์ฟ้องโจทก์เป็นจำเลยขอให้เพิกถอนโจทก์จากการเป็น
ผู้อนุบาลของ จ. และตั้งจำเลยเป็นผู้อนุบาลแทนว่าโจทก์เล่นการพนัน ไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้อนุบาลจ.
แม้ในคดีดังกล่าวศาลจะมีได้ตั้งประเด็นเรื่องคุณสมบัติของโจทก์ไว้โดยตรง แต่ก็มีข้อที่จะต้องพิจารณาว่า
โจทก์หรือจำเลยควรจะเป็นผู้อนุบาลของ จ. การที่จำเลยเบิกความว่า บ้านของโจทก์ตั้งเป็นบ่อนการ
พนันก็เพื่อสนับสนุนคดีของจำเลยในข้อที่ว่าจำเลยเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้อนุบาลของ จ.
ส่วนโจทก์ไม่เหมาะสม ถือได้ว่าข้อความดังกล่าวเป็นข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อ
ประโยชน์แก่คดีของตน ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๑

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๐ “ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน”

มาตรา ๓๓๐ เป็นเหตุยกเว้นโทษ ไม่ใช่บทบัญญัติที่ทำให้การกระทำไม่เป็นการผิด ในทางตำราเห็นว่าเป็นแนวความคิดใหม่เพราะในหลักการเดิมนั้นที่จริงยังเป็นหมิ่นประมาท แต่ในมาตรา ๓๓๐ กลับเป็นเหตุยกเว้นโทษ

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ในมาตรา ๓๓๐ ห้ามไม่ให้พิสูจน์ข้อเท็จจริง ถ้าข้อเท็จจริงนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องส่วนตัวและ
ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน จากบทบัญญัติในวรรคสอง ข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้พิสูจน์ได้

๑. ข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแม้จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนก็ตาม หรือ
๒. ข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องส่วนตัวแต่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

หน้าที่พิสูจน์เป็นหน้าที่ของจำเลย และการนำสืบความจริงตามมาตรานี้ต้องนำสืบให้ฟังได้ว่า
ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นต้องเป็นความจริง ดังนั้นหากไม่สามารถนำสืบให้ฟังได้ว่าข้อความที่กล่าวเป็น
ความจริง แม้จำเลยจะกล่าวข้อความดังกล่าวโดยความสุจริต หรือด้วยความสำคัญผิด ก็ไม่เข้าข่ายยกเว้นตาม
มาตรา ๓๓๐ นี้และจะนำสืบว่า เพียงแต่ได้รับข่าวลือหรือได้รับคำบอกเล่ามาย่อมไม่อาจจะกระทำได้ ถึงแม้
จะเป็นเรื่องที่ได้รับคำบอกเล่ามาก็ต้องนำสืบให้ได้ว่าเรื่องที่ตนได้รับคำบอกเล่ามานั้นเป็นความจริงตามที่
ตัวเองกล่าว จึงจะได้รับการยกเว้นโทษ

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๑๐๗๒/๒๕๐๗

โจทก์เป็นเจ้าคณะอำเภอ ฟ้องหาว่าจำเลยกล่าวคำหมิ่นประมาทใส่ความว่าโจทก์เข้าหานางชีที่ห้องวิปัสนา เป็นเหตุให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง จำเลยขอพิสูจน์ความจริงได้ เพราะการพิสูจน์ความจริงของจำเลยย่อมเป็นประโยชน์แก่ประชาชน เนื่องจากประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธผู้เป็นศาสนิกชนย่อมหวงแหนที่จะมิให้ผู้ใดมาทำลายหรือทำความมัวหมองให้แก่พุทธศาสนาที่ตนนับถือยิ่ง เมื่อจำเลยมาพิสูจน์ความจริงให้ประจักษ์ต่อศาลได้ ก็เป็นประโยชน์แก่คนทั่วไปที่จะได้ไม่มัวหลงคารพเลื่อมใสโจทก์ต่อไป

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๑๓๖๒/๒๕๑๔

ข้อความที่จำเลยโฆษณาว่า “จำสืบทำรวจจอารมย์ ประทุมศรี หัวหน้าตำรวจจจรและพลตำรวจ พิชัย จิตรหาญ ฟังทางนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของท่านจงอย่าเห็นแก่เล็กแก่น้อย ฯลฯ” นั้นไม่ใช่เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว เพราะผู้เสียหายเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการจจร การที่ผู้เสียหายเรียกหรือรับสินบนจากผู้กระทำผิดจจรนั้นย่อมเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ ถ้าเป็นความจริงดังที่จำเลยโฆษณา ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประชาชน จำเลยจึงขอพิสูจน์ความจริงได้

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๒ ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง

(๑) ให้ยึดและทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท

(๒) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

มาตรา ๓๓๓ ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำพิพากษากฎีกาที่ ๙๗๖/๒๕๖๗

ป.อ. มาตรา ๓๓๒ (๒) เป็นบทกฎหมายที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจสั่งให้โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์ได้เองตามความเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี ไม่ว่าโจทก์จะมีคำขอหรือไม่ และคำว่า ?หนังสือพิมพ์? ย่อมปริวรรตไปตามยุคสมัย มิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นโดยใช้กระดาษ แต่ยังมีความหมายรวมถึงข้อมูลข่าวสารเป็นตัวหนังสือที่ประชาชนทั่วไปสามารถอ่านเข้าใจได้ ซึ่งเผยแพร่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ด้วย คดีนี้จำเลยกระทำความผิดด้วยการเผยแพร่ภาพเคลื่อนไหวและข้อความเสียงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ผ่านทางเว็บไซต์ยูทูบและเฟซบุ๊กซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเลยเผยแพร่ได้เป็นจำนวนมาก และอาจมีการเผยแพร่ซ้ำหรือเผยแพร่ต่อไปอีกอย่างกว้างขวาง การเยียวยาความเสียหายแก่โจทก์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย เพื่อให้ชื่อเสียงของโจทก์กลับคืนดีด้วยการเผยแพร่คำพิพากษาโดยย่อผ่านทางเว็บไซต์ข่าวออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งด้วย จึงเห็นสมควรให้จำเลยโฆษณาคำพิพากษาโดยย่อในหนังสือพิมพ์ที่แพร่หลาย ๒ ฉบับ เป็นเวลา ๓ วันติดต่อกัน กับให้จำเลยโฆษณาคำพิพากษาโดยย่อผ่านทางเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ที่แพร่หลายอีก ๒ เว็บไซต์ด้วย โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

ลักษณะ ๑๒ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

มาตรา ๓๓๔ “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”

ความผิดฐานลักทรัพย์มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๑. ผู้ใด
๒. เอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไป
๓. โดยทุจริต (องค์ประกอบภายใน)

เอาไป เป็นถ้อยคำในกฎหมาย มีข้อที่จะต้องพิจารณา ๓ ประการ กล่าวคือ

๑. การเอาไปในที่นี้หมายถึงการแย่งการครอบครอง กล่าวคือ ทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น ถ้าการครอบครองในทรัพย์สินนั้นอยู่ที่ผู้กระทำจะเป็นได้แค่ความผิดฐานยกยอก ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่มีผู้ครอบครอง เช่น ทรัพย์สินสูญหาย เป็นทรัพย์สินที่มีกรรมสิทธิ์แต่หลุดไปจากความครอบครองของเจ้าของโดยไม่ตั้งใจ ถ้ามีการเอาทรัพย์สินดังกล่าวไปโดยทุจริตก็อาจจะเป็นความผิดฐานยกยอกตามมาตรา ๓๕๒ วรรคสอง

๒. ต้องมีการพาเอาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไป ซึ่งการพาเอาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไปแม้ทรัพย์สินจะเคลื่อนที่ไปแล้วอาจจะไม่เป็นความผิดสำเร็จ หากการเคลื่อนที่เป็นแต่เพียงการแยกทรัพย์สินออกจากสิ่งที่ติดอยู่ ไม่ว่าจะเป็นโดยธรรมชาติหรือมนุษย์เป็นผู้กระทำขึ้นเป็นความผิดฐานพยายาม

๓. ต้องเป็นการเอาไปเลย คือ เป็นการเอาไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ ถ้าเป็นการเอาไปเพียงชั่วคราว เช่น ดึงปืนมาจากผู้อื่นกล่าวว่าเขาจะใช้ปืนดังกล่าวทำร้ายแล้วโยนทิ้งหรือแอบเอาารถผู้อื่นไปกินข้าวต้ม เมื่อกินเสร็จแล้วจะนำรถมาส่งคืน เช่นนี้ ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๔๔๓/๒๕๑๕) , ๑๐๐๒/๒๕๓๕, ๑๙๑๕/๒๕๔๓, ๗๘๘๐/๒๕๔๗, ๔๓๔๘/๒๕๕๘)

ปัจจุบันมีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นจำเลยมีความผิดนอกจากมาตรา ๓๓๔ แล้ว ยังอาจมีความผิดตามมาตรา ๒๖๙/๕, ๒๖๙/๖ ประกอบมาตรา ๒๖๙/๗ อีกด้วย

หลักทรัพย์ต้องเป็นการแย่งการครอบครอง

ดังนั้น ถ้าเป็นการได้ไปซึ่งการครอบครอง โดยผู้ครอบครองเต็มใจมอบให้ แม้ทรัพย์นั้นจะไม่ได้เป็นของผู้ที่มอบให้ก็ตาม การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เช่น ผู้ครอบครองทรัพย์เอง ผู้อื่นส่งมอบทรัพย์ให้ (คู่มือที่ ๑๓๗๖/๒๕๒๒ และเทียบกับฎีกาที่ ๓๖๔๒/๒๕๔๐)

โดยเหตุที่การยึดถือทรัพย์อาจเป็นการยึดถือแทนผู้อื่น ความครอบครองจึงมีได้อยู่ที่ผู้ยึดถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๘ ดังนั้น ถ้าผู้ยึดถือเอาทรัพย์นั้นไปยืมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่ยกยก เช่น กรณีลูกจ้าง คนใช้ คนงาน เสมียน พนักงานยึดถือทรัพย์แทนนายจ้าง เป็นต้น (ศาสตราจารย์จิติ ตังศรัทีย)

กรณีที่ยังไม่ได้ครอบครองเพียงยึดถือแทน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๕๐/๒๕๓๐ (ประชุมใหญ่)

จำเลยทั้งสองเป็นลูกจ้างกรมชลประทานได้รับคำสั่งให้ไปควบคุมเครื่องต้นน้ำ โดยกรมชลประทานส่งน้ำมันที่ใช้กับเครื่องต้นน้ำมาให้ เมื่อจำเลยทั้งสองเอาน้ำมันไปขายจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๙/๒๕๑๐ (ประชุมใหญ่)

จำเลยเป็นลูกจ้างรายวันของเทศบาลกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ขับรถยนต์ของเทศบาล เทศบาลมิได้มอบการครอบครองรถยนต์และน้ำมันให้จำเลยครอบครองแต่อย่างใด ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ครอบครองรถยนต์และน้ำมันนั้น เมื่อจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันดูดเอาน้ำมันไปจากรถยนต์คันดังกล่าวแล้วเอาไปขาย จำเลยทั้งสองจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๒๔-๑๙๒๕/๒๕๑๔ (ประชุมใหญ่)

การที่เจ้าของเรือให้จำเลยกับพวกซึ่งเป็นลูกจ้างนำเรือพร้อมทั้งอวนและสิ่งของเครื่องใช้ไปจับปลาในระยะเวลา ๒ วัน เมื่อจับปลาเสร็จก็ต้องนำเรือกลับมามอบให้เจ้าของเรือเป็นกิจวัตรในการปฏิบัติหน้าที่ของลูกจ้าง การครอบครองเรือพร้อมทั้งอวนและเครื่องใช้จึงอยู่ในความครอบครองของนายจ้างเจ้าของทรัพย์ เมื่อจำเลยเอาเรือและอวนรวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ไปซุกซ่อนแล้วบอกขายโดยเจตนาทุจริต จึงเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๙/๒๕๐๗ (ประชุมใหญ่)

ผู้เสียหายฝากกระเป๋าทิ้งแก่จำเลยเพื่อเข้าห้องส้วม ขณะผู้เสียหายเข้าห้องส้วมจำเลยได้เปิดกระเป๋าทิ้งเอาไว้พร้อมกับธนบัตรของผู้เสียหายไป เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

เจ้าของกระเป๋าคือให้ช่วยถือไปโดยเจ้าของเดินไปด้วย เจ้าของกระเป๋าคือเป็นผู้ครอบครอง (ฎีกาที่ ๑๒๕๓/๒๔๙๑)

ก. ห่อธนบัตรและสร้อยคอส่งให้ ฮ. ใส่ในถุงย่ามของ ฮ. เดินไปยังบ้านใหม่ของ ก. เพื่อทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ ก. เดินตามไปด้วย ฮ. ล้วงธนบัตรในถุงย่ามออกใส่กระเป๋าคือเป็นลักทรัพย์เพราะเป็นการมอบธนบัตรให้ยึดถือชั่วคราว ฮ. ไม่ได้การครอบครองธนบัตร (ฎีกาที่ ๓๒๑/๒๕๑๐)

การที่เจ้าของให้ผู้ใดช่วยดูแลทรัพย์สินชั่วคราวไม่เป็นการส่งมอบการครอบครอง ไม่เป็นการทรัพย์สิน เช่น วานให้เฝ้าบ้านโดยไม่ได้มอบกุญแจห้องเก็บทรัพย์สิน (ฎีกาที่ ๓๕๐/๒๔๙๘) ส่งมอบกุญแจตัวให้ ย. นำเงินไปเก็บในตู้ที่อยู่ในห้องนอน (ฎีกาที่ ๓๐๑/๒๕๐๓) นายร้อยตำรวจถอดเสื้อชั้นนอกไว้ในสถานีตำรวจ บอกพลตำรวจเวรรักษาการว่าอย่าให้ใครเอาเสื้อไป ต่อมา ๒๐ นาที พลตำรวจผู้นั้นล้วงเอานาฬิกาข้อมือซึ่งอยู่ในกระเป๋าคือเสื้อไป (ฎีกาที่ ๗๑๐/๒๔๘๐) เหล่านี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ายังไม่มีการมอบการครอบครอง (และฎีกาที่ ๑๒๓๓๓/๒๕๕๕, ๓๙๓๗/๒๕๕๖)

การแย่งการครอบครองไม่จำเป็นต้องแย่งไปจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ เช่น
เข้าไปเอาสร้อยในบ้านของผู้รับฝาก หรือแม้แต่เอาทรัพย์สินจากการครอบครองของ
ผู้ที่ลักทรัพย์มาอีกต่อหนึ่ง ฎีกาที่ ๑๗๘๕/๒๕๕๔ บางที่เราเรียกตามภาษาปากว่า
“ขมายุ”

กรณีถือว่ามอบการครอบครองแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๒๙/๒๕๓๘ ผู้เสียหายส่งธนบัตรฉบับละ ๑๐๐ บาท ให้แก่จำเลยเพื่อชำระหนี้ค่าโดยสารรถเป็นเงิน ๕ บาท ถือว่าผู้เสียหายมอบการครอบครองธนบัตรดังกล่าวให้แก่จำเลย การที่จำเลยไม่ได้ทอนเงินให้ทันทีหรือแม้ไม่มีเจตนาจะทอนเงินให้โดยจะเอาเงินที่เหลือจำนวน ๙๕ บาท เป็นประโยชน์ของตนโดยทุจริตก็ไม่ใช่ความผิดฐานลักทรัพย์เพราะเจตนาทุจริตเกิดขึ้นภายหลังที่ธนบัตรอยู่ในความครอบครองของจำเลยแล้ว

ตามฎีกาฉบับนี้เห็นว่า การส่งธนบัตรเพื่อชำระหนี้เป็นการโอนการครอบครองแล้วก็น่าจะถูกต้อง เพราะผู้ที่ชำระหนี้ต้องการเงินทอนในจำนวนที่ขาดอยู่เท่านั้น เงินที่ส่งมอบให้นั้นเป็นการส่งมอบไปเลย เท่ากับเป็นการโอนการครอบครองนั่นเอง มีข้อน่าคิดว่าการชำระหนี้ด้วยเงินจะถือได้หรือไม่ว่า มิใช่โดยแต่เพียงการครอบครองเท่านั้น แต่เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในเงินนั้นไปเลย เพียงแต่จำเลยมีหน้าที่จะต้องทอนเงินให้ผู้เสียหายเท่านั้น ถ้าเป็นเช่นนี้ย่อมไม่ใช่ความผิดยกยอกอีกด้วย (ฎีกาที่ ๔๖๐/๒๕๑๒, ๒๖๑๐/๒๕๑๙, ๑๖๓๖/๒๕๒๑, ๕๙๘/๒๕๔๘)

ในกรณีที่ทรัพย์ดังกล่าวหลุดไปจากการครอบครองของผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ในกรณีเช่นนี้เรียกว่าทรัพย์สูญหาย ถ้ามีการเอาทรัพย์ดังกล่าวไปโดยทุจริตก็ไม่ใช่ความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะมิได้มีการแย่งการครอบครองไปจากผู้หนึ่งผู้ใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่)

ทรัพย์สูญหายเป็นเรื่องที่ทรัพย์หลุดพ้นไปจากความยึดถือของเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยมิได้ตั้งใจ ไม่ใช่เรื่องสละการครอบครอง ผู้ใดเก็บเอาทรัพย์นั้นไปจะเป็นลักทรัพย์หรือยกยอกทรัพย์สูญหายต้องพิจารณาเป็นรายไป คือ ถ้าเก็บเอาไปโดยรู้หรือควรรู้ว่าทรัพย์นั้นเจ้าของกำลังติดตามหรือจะติดตามเพื่อเอาคืนเป็นลักทรัพย์ ถ้าไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้เป็นยกยอกทรัพย์สูญหาย

รถทหารคว่ำทำให้ปืนทหารตกน้ำ ๑ กระบอก ทหารงมหา ๒ ครั้งไม่พบจึงไปแจ้งความที่อำเภอ ต่อมาคำวันเดียวกันจำเลยไปงมเอาปืนนั้นมาขายเสีย แสดงว่าจำเลยรู้หรือควรรู้ว่ารถทหารคว่ำปืนจมน้ำอยู่แล้วถือโอกาสตอนพลอดคนไปงมเอาปืนที่อยู่ในระหว่างเจ้าของกำลังติดตามเอาคืน มีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๗/๒๕๑๒

ผู้เสียหายทำปากกาตกอยู่ในร้านขายกาแฟที่ผู้เสียหายขายของอยู่ ผู้เสียหายออกไปขายขนมที่อื่นห่างเพียง ๑ เส้น เป็นเวลาไม่เกิน ๕ นาที ก็รู้ว่าปากกาหายจึงกลับไปค้นและสอบถาม ได้ความจาก ป. ว่า ป. เป็นผู้เก็บได้และถามหาเจ้าของ จำเลยอ้างว่าเป็นเจ้าของ ป. จึงมอบปากกาให้ ผู้เสียหายไปถามจำเลย จำเลยปฏิเสธ ดังนี้ ถือว่าทรัพย์ยังอยู่ในความยึดถือของผู้เสียหาย ไม่ใช่ทรัพย์ตกหายจากการที่มีผู้อื่นเก็บได้มิใช่จะทำให้ความยึดถือของผู้เสียหายขาดตอนไป จำเลยเอาไปจากผู้อื่น โดยรู้ถือว่าไม่ใช่ของตนจึงเป็นการเอาทรัพย์ของผู้เสียหายไปโดยทุจริต เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ตามฎีกาฉบับนี้ศาลฎีกาเห็นว่าเจ้าของกำลังติดตามอยู่ ทรัพย์นั้นยังไม่ได้ขาดจากการครอบครองของผู้ที่เป็นเจ้าของ ดังนั้นผู้เอาไปจึงผิดฐานลักทรัพย์ มีปัญหาว่า ถ้าผู้ที่เอาทรัพย์นั้นไปเข้าใจว่าเจ้าของไม่ได้ติดตามแล้วเช่นนี้ จะยังเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ เพราะถ้าพิจารณาตามฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่) ศาลฎีกากล่าวอยู่ตอนหนึ่งว่า ถ้าเก็บเอาไว้โดยรู้หรือควรรู้ว่าทรัพย์นั้นเจ้าของกำลังติดตามหรือจะติดตามเพื่อเอาคืนก็เป็นลักทรัพย์ ทำนองเดียวกับฎีกา ๒๗๖๙/๒๕๓๔

ในเรื่องนี้ก็คงจะต้องวางหลักว่า ทรัพย์สินที่อยู่ในวิสัยที่เจ้าของยังสามารถติดตามเอาคืนได้นั้น ถือว่าความครอบครองยังคงอยู่กับเจ้าของ จนกว่าจะเลิกติดตาม หรือพ้นปกติวิสัยที่จะติดตามเอาคืนได้แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของผู้ที่เอาไปหรือเก็บได้ ถ้าไม่รู้ว่าเจ้าของกำลังติดตามอยู่ก็คงจะต้องมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินหาย ทั้ง ๆ ที่ ความจริงนั้นทรัพย์ยังไม่ใช้ทรัพย์สินหาย แต่เมื่อผู้เอาไปสำคัญผิดในข้อเท็จจริงก็ย่อมอ้างความเข้าใจในส่วนนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๙/๒๕๐๒

จำเลยเก็บกระเป๋ใส่เงินของเจ้าทรัพย์ซึ่งเหน็บไว้ที่เอวแล้วเลื่อนหลุดไปจากเอวในขณะที่นั่งดูภาพยนตร์อยู่ใกล้เคียงกัน ถือว่าทรัพย์นั้นยังอยู่ในความยึดถือของเจ้าทรัพย์ ไม่ใช่เป็นทรัพย์ที่อยู่ในสภาพของตกของหายเมื่อจำเลยเอาไปเสียย่อมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ฎีกาฉบับนี้ก็พอจะเห็นได้ว่าทรัพย์หล่นลงใกล้ ๆ ตัวเจ้าทรัพย์ ผู้ที่นั่งอยู่ข้าง ๆ ก็น่าจะเข้าใจได้ว่าทรัพย์นั้นเป็นของบุคคลที่อยู่ในบริเวณนั่นเอง เจ้าของสามารถติดตามและเอาคืนได้ ความครอบครองจึงยังอยู่ที่เจ้าของ เมื่อมีการเอาไปจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ทำนองเดียวกับฎีกาที่ ๒๔๐๒/๒๕๒๙ เก็บธนบัตรที่เจ้าของเพิ่งทำหล่น

การครอบครอง

การครอบครองทางอาญามีความหมายที่แตกต่างจากสิทธิครอบครองในทางแพ่งอยู่บ้าง กล่าวคือ ทางอาญาผู้ครอบครองไม่จำเป็นต้อง “ยึดถือเพื่อตน” อาจเป็นการครอบครอง ได้โดยผู้นั้นไม่จำเป็นต้องได้สิทธิครอบครอง เช่น เด็กเฝ้าบ้าน ยามเฝ้าของ หรือเพื่อนที่รับฝากของไว้ให้กัน ผู้ครอบครองทรัพย์แม้ไม่ใช่เจ้าของหรือครอบครองเพื่อตนก็เป็นผู้เสียหายในคดีลักทรัพย์ได้ (ฎีกาที่ ๑๒๘๔/๒๕๑๔) ดังนั้น ในทางอาญา จำต้องพิจารณาว่าการครอบครองอยู่ที่ใคร ซึ่งมีหลักพิจารณาดังนี้

๑. การครอบครองตามความเป็นจริง

คือ ผู้ครอบครอง ได้แก่ ผู้ที่ควบคุมบังคับเอาทรัพย์นั้นได้ เช่น ของนั้นติดอยู่กับตัว อย่างเงินอยู่ในกระเป๋า จำเลยลักทรัพย์โดยวิธีล้วงกระเป๋า โดยแกะกระดุมเปิดฝากระเป๋ากางเกงเอาธนบัตรออกมานอกกระเป๋า แล้วพอดีเจ้าทรัพย์รู้ตัวใช้มือตบกระเป๋าบังเอิญไปถูกมือจำเลยซึ่งกำลังกุมธนบัตรอยู่ ธนบัตรร่วงหล่นจากมือจำเลยลงไปที่เท้าของเจ้าทรัพย์ ดังนี้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จแล้ว (ฎีกาที่ ๑๖๘๒/๒๕๐๐) เมื่อจำเลยดึงคอเสื้อของผู้เสียหาย สร้อยคอจึงขาดติดมือไป แล้วจำเลยเอาไว้เสียโดยสุจริตไม่คืนให้ ดังนี้ เป็นการแย่งการครอบครอง มีความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๒๗๖๗/๒๕๑๖) ผู้เสียหายมอบนาฬิกาให้จำเลยรักษาต่อไปนั้นเป็นการมอบให้รักษาเท่าที่จำเป็นเพื่อมิให้ทรัพย์หายในระยะเวลาอันสั้นการครอบครองยังอยู่ที่ผู้เสียหาย (ฎีกาที่ ๖๖๑/๒๕๐๑) เจ้าของทรัพย์ให้จำเลยช่วยถือทรัพย์สินไว้แทนตนและไปด้วยกัน การครอบครองในทรัพย์ยังอยู่แก่เจ้าของทรัพย์ การที่จำเลยบังอาจพาทรัพย์นั้นหนีไปให้พ้นจากความครองครองของเจ้าของทรัพย์ โดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการแย่งการครอบครองเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๒๕๓/๒๔๙๑)

จำเลยได้เรียกเอาเงินและทองคำใส่ถุงย่ามเพื่อเป็นสินมรดกในการที่จำเลยจะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ของโจทก์ร่วม โจทก์ร่วมจึงได้ห่อธนบัตร กับเอาสร้อยคอทองคำหนักหนึ่งบาทหนึ่งเส้นบรรจุใส่ในกล่องพลาสติกส่งให้จำเลย จำเลยเอาห่อเงินและกล่องบรรจุสายสร้อยดังกล่าวใส่ลงไปในถุงย่ามแล้วลงเรือนไป โจทก์ร่วมเดินตามหลัง ระหว่างเดินกันไปทางบ้านใหม่ของโจทก์ร่วมเพื่อจะทำพิธี จำเลยล้วงเอาห่อธนบัตรนั้นไปเสีย จึงเห็นได้ว่าเป็นการแย่งการครอบครองเพราะโจทก์ร่วมเจ้าของทรัพย์ยังมิได้สละการครอบครองให้จำเลย เพียงแต่ให้จำเลยยึดถือไว้ (ฎีกาที่ ๓๒๑/๒๕๑๐) เป็นการสมคบกันไปหลอกลวงขอยืมทองคำจากเจ้าทรัพย์มาทำพิธีเสกเป่ายาต่อหน้าเจ้าทรัพย์แล้วเอาทองคำนั้นไปเสีย เป็นการแย่งการครอบครองเพราะเจ้าของเฝ้าดูอยู่มิได้ส่งมอบทรัพย์นั้นให้ผู้กระทำแอบสลับเอาของไปเอง (ฎีกาที่ ๗๖/๒๔๘๗)

ผู้เสียหายฝากกระเป๋าคือกระเป๋าเงินเพื่อเข้าห้องส้วม ขณะผู้เสียหายเข้าห้องส้วม จำเลยได้เปิดกระเป๋าคือ เอาสร้อยกับธนบัตรของผู้เสียหายไปเป็นการแย่งความครอบครองมีความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๗๙/๒๕๐๗)

ผู้เสียหายได้ให้จำเลยเอาเงินไปเก็บในตู้ซึ่งเป็นตู้เก็บเงินและเสื้อผ้า ตู้นี้อยู่ในห้องนอนของผู้เสียหาย ผู้เสียหายได้มอบกุญแจตู้ซึ่งเป็นตู้เก็บเงินและเสื้อผ้า ตู้นี้อยู่ในห้องนอนของผู้เสียหาย ผู้เสียหายได้มอบกุญแจตู้ให้จำเลยไปด้วย ข้อเท็จจริงดังนี้ จะถือว่าผู้เสียหายสละสิทธิการครอบครองเงินนั้นให้แก่จำเลยแล้วยังไม่ได้ ผู้เสียหายยังมีการครอบครองเงินนั้นอยู่ เป็นเรื่องลักทรัพย์ไม่ใช่ยกยอก (ฎีกาที่ ๓๐๑/๒๕๐๓)

การครอบครองของลูกจ้าง

การที่ลูกจ้างมีทรัพย์สินของนายจ้างอยู่กับตนเองนั้น ลูกจ้างไม่ใช่ผู้ครอบครองหากเป็นเรื่องนี้ นายจ้างคงเพียงมอบให้ลูกจ้างยึดถือไว้เพื่อปฏิบัติงานให้ตนเท่านั้น มิได้มอบการครอบครองให้ลูกจ้างทำอย่างใดก็ได้ เช่น บัตรเติมน้ำมันเป็นผู้เสียหาย ผู้เสียหายมอบให้ ข. เพื่อใช้เติมน้ำมันรถบรรทุกคันที่ ข. ขับเท่านั้น เป็นการมอบให้ยึดถือชั่วคราวเพื่อใช้เติมน้ำมัน กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองบัตรยังอยู่กับผู้เสียหาย ผู้ใดเอาไปยืมถือได้ว่าเป็นการเอาไปจากผู้เสียหาย การที่จำเลยนำบัตรนี้ไปใช้เติมน้ำมันในเวลากลางคืนและสามารถใช้ได้แสดงว่าจำเลยย่อมรู้ห้สบัตร ส่วนจำเลยรู้ได้อย่างไรสมคบกับ ข. หรือไม่ เป็นสาระสำคัญ เพราะไม่ทำให้จำเลยพ้นความผิดได้เนื่องจากจำเลยเอาบัตรไปจากการครอบครองของผู้เสียหายช่วงเวลาหนึ่ง อย่างน้อยคือช่วงเวลาที่เขาไปใช้นั่นเอง จำเลยจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ที่เป็นของนายจ้างในเวลากลางคืน และฐานเอาไปเสียซึ่งเอกสารของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๕ (๑) (๑๑) และมาตรา ๑๘๘ (ฎีกาที่ ๑๐๐๒๕/๒๕๕๗ น.๒๑๓๕)

การที่จำเลยเอาทรัพย์สินซึ่งมีผู้อื่นควบคุมดูแลแทนเจ้าทรัพย์ไป โดยจำเลยมิได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ครอบครองและนำทรัพย์สินนั้นไปแต่อย่างไร จำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์ตาม (ฎีกาที่ ๕๒๘/๒๕๑๒, ๑๓๐๗/๒๕๕๔)

จำเลยซึ่งเป็นคนขับรถบรรทุกมีฐานะเพียงแต่เป็นผู้ถูกใช้ขนทรัพย์สินไปตามคำสั่งของเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น ฉะนั้น ความยึดถือครอบครองในทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่กับเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อจำเลยเอาทรัพย์สินไปจึงเป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๗๑๙/๒๕๑๒)

การครอบครองอยู่ที่นายจ้าง ลูกจ้างลงชื่อรับน้ำมันเข้าสู่อาคารครอบครองของโรงแรม ซึ่งเป็นของนายจ้างแล้ว เมื่อลูกจ้างไม่ถ่ายเข้าถึงของโรงแรม หรือลูกจ้างจ่ายน้ำมันเกินแล้วเอาส่วนนี้เก็บไว้เอง เป็นลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๒๐๖/๒๕๑๖)

การที่จำเลยเป็นลูกจ้างในโรงแรมแห่งหนึ่ง และทำหน้าที่เป็นพนักงานขายสุรานั้น สุราที่จำเลยไปเบิกมาขายยังอยู่ในความครอบครองของโรงแรม ฉะนั้น เมื่อจำเลยร่วมกันเอาสุรานั้นไปเป็นของตน โดยมีเจตนาทุจริต เช่นนี้จำเลยย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๒๕๓/๒๕๐๖)

จำเลยที่ ๑ เป็นลูกจ้างรายวันของเทศบาลนครกรุงเทพ มีหน้าที่ขับรถยนต์ของเทศบาลฯ บรรทุกคนงานไปทำการ
ล้างท่อและซ่อมท่อระบายน้ำ จำเลยที่ ๒ เป็นคนล้างท่อและซ่อมท่อ จำเลยมีหน้าที่เพียงดูแลรักษารถยนต์และน้ำมันเท่านั้น
เทศบาลมิได้มอบการครอบครองรถยนต์และน้ำมันให้จำเลยครอบครองแต่อย่างใด ฉะนั้น ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ครอบครอง
รถยนต์และน้ำมันเบนซินในถังของรถยนต์นั้น เมื่อจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ได้ร่วมกันดูดเอาน้ำมันเบนซินในถังของรถยนต์ที่
จำเลยที่ ๑ ขับ แล้วนำเอาน้ำมันนั้นไปขายให้จำเลยที่ ๓ ดังนี้ จำเลยที่ ๑ และ ที่ ๒ ย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๕ (๗) (๑๑) จำเลยที่ ๓ รับผิดชอบโดยรู้ ก็ต้องมีความผิดฐานรับของโจรตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ (ฎีกาที่ ๒๒๙/๒๕๑๐)

หรือการที่เจ้าของเรือให้จำเลยกับพวกซึ่งเป็นลูกจ้างนำเรือพร้อมทั้งอวนและสิ่งของเครื่องใช้ไปจับปลาในทะเลใน
ระยะเวลา ๒ วัน เมื่อจับปลาเสร็จแล้วก็ต้องนำเรือกลับมามอบให้แก่เจ้าของเรือเป็นกิจวัตรในการปฏิบัติหน้าที่ของลูกจ้าง
ดังนี้ การครอบครองเรือพร้อมทั้งอวนและเครื่องใช้จึงอยู่ในความครอบครองของนายจ้างเจ้าของทรัพย์ เมื่อจำเลยได้เอาเรือ
และอวน สิ่งของเครื่องใช้ไปซุกซ่อนแล้วบอกขายโดยเจตนาทุจริต จึงเป็นการแย่งการครอบครองมีความผิดฐานลักทรัพย์
(ฎีกาที่ ๑๙๒๔, ๑๙๒๕/๒๕๑๔)

จำเลยเป็นพนักงานของธนาคารผู้เสียหาย ตำแหน่งพนักงานธนาคารมีหน้าที่รับฝากและถอนเงินให้ลูกค้า แต่เงินที่ลูกค้านำฝากเข้าบัญชีของลูกค้าไว้กับผู้เสียหาย เป็นของผู้เสียหายและอยู่ในความครอบครองของผู้เสียหาย มิได้อยู่ในความครอบครองของจำเลย การที่จำเลยใช้ใบถอนเงินหรือแก้ไขบัญชีเงินฝากของลูกค้าผู้ฝากต่างกรรมต่างวาระในรูปแบบทางเอกสารเป็นกลวิธีในการถอนเงินของผู้เสียหายจนเป็นผลสำเร็จ แล้วทุจริตนำเงินนั้นไป จึงเป็นการแย่งการครอบครองของธนาคารผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๑๐๔/๒๕๔๕)

เงินที่หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองนำฝากไว้ที่ธนาคารย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารผู้รับฝาก ธนาคารมีหน้าที่ต้องคืนเงินดังกล่าวให้แก่เจ้าของบัญชีตามเงื่อนไขที่ตกลงกันให้ครบถ้วน จำเลยทั้งสามไม่ได้รับมอบการครอบครองและไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลเงินดังกล่าว ดังนั้น เมื่อจำเลยทั้งสามร่วมกันทำเอกสารเท็จนำไปของเปลี่ยนแปลง ผู้มีอำนาจลงนามและเงื่อนไขในการสั่งจ่ายเพื่อเบิกถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของหมู่บ้านแล้วถอนเงินออกจากบัญชีดังกล่าว โดยไม่มีอำนาจ จึงเป็นการเอาเงินจากบัญชีเงินฝากของหมู่บ้านซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์และอยู่ในความครอบครองของธนาคารไปโดยสุจริต การกระทำของจำเลยทั้งสามจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ของธนาคาร หากใช่เป็นความผิดฐานยกยอกไม่ เพราะการครอบครองเงินมิได้อยู่กับจำเลยทั้งสาม ในขณะที่จำเลยทั้งสามกระทำความผิด (ฎีกาที่ ๖๘๐/๒๕๕๔) ลูกค้ามาซื้อของมอบเงินให้ลูกจ้าง ถือว่าเงินเป็นกรรมสิทธิ์และอยู่ในการครอบครองของนายจ้าง ลูกจ้างเอาไปเป็นลักทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๕๘/๒๕๖๗ จำเลยทั้งสองเป็นลูกจ้างของโจทก์ โดยจำเลยที่ ๑ มีตำแหน่งเป็นพนักงานขาย ส่วนจำเลยที่ ๒ มีตำแหน่งเป็นผู้จัดการ จำเลยที่ ๒ มีสิทธิพิเศษสามารถเข้าสู่ระบบของทุกแผนก รวมทั้งสามารถโอนสิทธิในการเข้าสู่ระบบโปรแกรมของพนักงานคนอื่นไปยังแผนกอื่นหรือไปยังคลังสินค้าอื่น ๆ ได้ จำเลยทั้งสองซึ่งมีหน้าที่จัดการดูแลและจัดการขายสินค้าของโจทก์ร่วมกันโอนสินค้าจากคลังสินค้าของโจทก์ผ่านระบบโปรแกรมที่ควบคุมการเบิกจ่ายสินค้าไปไว้ในคลังสินค้าของบริษัท ๓. และให้จำเลยที่ ๑ ตัดขายสินค้าที่ถูกลักไปให้หายออกจากระบบของโจทก์ จำเลยทั้งสองจึงมีสิทธิเพียงยึดถือดูแลไว้แทนนายจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น สิทธิครอบครองยังคงอยู่ที่โจทก์ การที่จำเลยทั้งสองเอาสินค้าของโจทก์ไปขายต่ำกว่าราคาที่แท้จริงโดยทุจริต จึงเป็นการร่วมกันลักทรัพย์ของโจทก์ที่เป็นนายจ้าง หากใช้กรณีที่จำเลยทั้งสองได้รับมอบหมายจากโจทก์ให้เป็นผู้ครอบครองสินค้าของโจทก์ แล้วเบียดบังเอาเงินที่ขายสินค้าของโจทก์ไปโดยทุจริต อันเป็นความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ตาม ป.อ. มาตรา ๓๕๒ วรรคหนึ่ง ไม่

๒. การครอบครองตามนัยยะแห่งกฎหมาย

กรณีทรัพย์สินที่ครอบครองอาจจะไม่ได้อยู่ติดตัวตลอดเวลา แต่ก็ยังอยู่ในขอบเขตที่ควบคุมบังคับได้ตามลักษณะทรัพย์สินหรือตามจารีตประเพณี เช่น รถที่เจ้าของจอดห่างจากที่ตนเองอยู่ ช้าง ม้า โค กระบือที่ปล่อยให้เที่ยวหากินเอง หรือติดอยู่ในฝูงอื่นซึ่งอยู่บนเขาและเป็นการเล่เลี้ยงมิใช่เพريدไปจนพ้นการติดตาม ทั้งนี้ ตามกฎหมายต้องถือว่าเจ้าของหรือผู้ดูแลยังครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ การที่จำเลยยิงกระบือของผู้เสียหายที่ติดฝูงของจำเลยไปตายและฆ่า แห ล ะ เ อ า นั้ น อ ก ร ะ บั อ ไป โดยไม่ได้ รับ อนุญาต จาก ผู้ เ สี่ ย ห า ย เป็นการแย่งการครอบครองโดยทุจริต เป็นการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ ไม่ใช่ยกยอกของหายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ วรรคสอง (ฎีกาที่ ๑๕๙/๒๕๑๒)

เจ้าของบ้านย่อมครอบครองทรัพย์สินในบ้าน แม้ไม่อยู่บ้านก็ตาม เด็กเฝ้าบ้านแม้อยู่กับทรัพย์ก็ ไม่มีการครอบครอง หากเอาทรัพย์ไปก็เป็นการลักทรัพย์เจ้าของบ้าน ในขณะเดียวกัน ห้องพักของคน ที่อาศัยอยู่นั้น ก็อยู่ในความครอบครองของคน ที่อาศัย เพราะเขาเป็นผู้ควบคุมมีอำนาจเหนือทรัพย์ ของเขา หากเจ้าของบ้านมาเอาไปก็ เป็นลักทรัพย์ของผู้อาศัยนั้นได้ ที่พักคนงานอยู่ในความครอบครอง ของคนงาน (ฎีกาที่ ๒๔๕๗/๒๕๑๖) นายจ้างมาเอาไปก็เป็นการแย่งการครอบครองมีความผิดฐานลัก ทรัพย์ของลูกจ้างได้

จำเลยเอากระดาษไปอุดช่องคั่นเงินจากโทรศัพท์ขณะเหรียญตกลงไปค้างอยู่ การครอบครอง และกรรมสิทธิ์ยังคงเป็นของเจ้าของที่เขารับเงินนั้นอยู่ เมื่อเจ้าของออกไปจากตู้โทรศัพท์แล้ว จำเลย ไปเก็บกระดาษที่อุดนั้นออกแล้วเอาเงินไปจึงเป็นลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๔๒๐๘/๒๕๔๓)

๓. การครอบครองทรัพย์สินหาย

ทรัพย์สินหายเป็นเรื่องที่ทรัพย์หลุดพ้นไปจากความยึดถือของเจ้าของทรัพย์หรือผู้ครอบครองโดยมิได้ตั้งใจ ไม่ใช่เรื่องการสละการครอบครอง ผู้ใดเก็บเอาทรัพย์นั้นไปจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือยกยอกทรัพย์สินหาย ต้องพิจารณาตามพฤติการณ์เป็นราย ๆ ไป คือถ้าเก็บเอาไว้โดยรู้หรือควรรู้ว่าทรัพย์นั้น เจ้าของกำลังติดตามหรือจะติดตามเพื่อเอาทรัพย์คืนเป็นลักทรัพย์ ถ้าไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ก็เป็นความผิดในฐานะยกยอกทรัพย์สินหาย (ฎีกาที่ ๑๓๖๓/๒๕๐๓)

เก็บสร้อยคอที่น่าจะรู้ว่าเป็นของเจ้าของเพิ่งทำตกที่ถนนและเจ้าของก็ยังอยู่ในบริเวณนั้น ถ้าไม่หยิบเอาไปเสียเจ้าของก็คงหาพบ เช่นนี้ ถือว่าความยึดถือของเจ้าของทรัพย์ยังไม่ขาดพ้น ผู้เก็บเอาไปต้องผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๖๕๗/๑๔๕๓)

ถูกระดาศใส่เงินและทรัพย์สินมีค่าของผู้เสียหายตกอยู่ระหว่างทางในเวลากลางวัน ขณะผู้เสียหายขับรถจักรยานยนต์จะกลับบ้าน โดยผู้เสียหายไม่ทราบว่าตกตรงไหน แต่คาดหมายได้ว่าตกในระหว่างทางที่ผ่านมาซึ่งเป็นระยะทางประมาณ ๓ เส้น ทันทีที่ผู้เสียหายรู้ตัวก็รีบกลับรถไปตามหาและตามไปจนพบจุดที่ถูกระดาศตก แต่ปรากฏว่า มีผู้เก็บไปเสียก่อนแล้วนั้น ผู้เก็บไปย่อมรู้หรือควรรู้ว่าอยู่ในระหว่างเวลาที่เจ้าทรัพย์ติดตามหา จึงเป็นการฉวยโอกาสเอาทรัพย์สินไปจากการครอบครองของเจ้าของทรัพย์สิน ก่อนที่เจ้าทรัพย์จะติดตามมาทัน เมื่อผู้เสียหายตามไปพบและขอคืน ผู้เก็บไปก็ไม่ยอมคืนเป็นการแสดงเจตนาทุจริต จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ไม่ใช่ยกยอกทรัพย์สินหาย (ฎีกาที่ ๒๓๕๔/๒๕๑๘)

ผู้เสียหายลี้มถูกระดาศใส่เงินไว้ จำเลยเป็นผู้เอาถูกระดาศใส่เงินของผู้เสียหายไปและหลังจากรู้ตัวว่าลี้มถูกระดาศใส่เงินไว้ที่ร้านจำเลยเพียง ๑๐ นาที ผู้เสียหายก็รีบออกจากสำนักงานที่ดินซึ่งอยู่บริเวณเดียวกับร้านจำเลยติดตามหาถูกระดาศใส่เงินทันที เช่นนี้ถือได้ว่าผู้เสียหายยังมีการครอบครองถูกระดาศใส่เงินอยู่ เมื่อจำเลยเอาไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๒๗๖๓/๒๕๓๔)

การที่จำเลยเก็บกระเป๋เงินของโจทก์ร่วมได้แล้วเปิดดูในลักษณะปกปิดซ่อนเร้น เมื่อถูกถามก็ปฏิเสธว่าเป็นกระเป๋เปล่าๆ ทั้งในกระเป๋เงินดังกล่าว มีเงินอยู่ รวมตลอดถึงการที่จำเลยแอบเปิดซิปลกระเป๋แล้วมีอาการหน้าตื่นและเดินหลบเลี้ยวอ้อมไปข้างรถโดยไม่ไปขนปูนตามที่มีผู้ว่าจ้างนั้นล้นแล้วแต่เป็นข้อพิรุณที่สื่อแสดง ความไม่สุจริตของจำเลยทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบคำเบิกความของโจทก์ร่วมที่ว่า กระเป๋เงินที่จำเลยคืนให้นั้น ซิปลถูกเปิดแฉ้มไว้ ขณะตรวจพบว่าสร้อยคอทองคำหายไป จำเลยก็ออกจากที่เกิดเหตุไปแล้ว จึงเชื่อว่า จำเลยได้เอาสร้อยคอทองคำของโจทก์ร่วมไปจริง และเหตุที่จำเลยต้องคืนกระเป๋เงินและเงินในกระเป๋ให้โจทก์ร่วมก็เพราะว่า ขณะจำเลยเก็บกระเป๋เงินของโจทก์ร่วมได้นั้น มี ส. ร่วมรู้เห็นอยู่ด้วย การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๕๔๕/๒๕๓๕)

กระป๋องหายจากที่เลี้ยงไปอยู่กลางทุ่งใกล้กระท่อมนาผู้อื่น ซึ่งห่างไปประมาณ ๑ กิโลเมตร และพวกเจ้าทรัพย์กำลังติดตามอยู่ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินหายเพราะความยึดถือของเจ้าทรัพย์ยังไม่ขาดตอนไป ซึ่งจำเลยควรจะรู้ว่าหากจำเลยไม่พาเอาไปเสียจากเจ้าของก็ยังคงติดตามเอาคืนได้ง่าย เมื่อจำเลยเอากระป๋องนั้นไปจำเลยย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ หาใช่ยกยกออกเก็บของตกไม่ (ฎีกาที่ ๔๖๘/๒๕๑๐)

๔. การครอบครองทรัพย์สินของคนตาย

คนตายแล้วย่อมไม่มีกรรมสิทธิ์และการครอบครอง อย่างไรก็ตามหากฆ่าเจ้าของตายแล้วเอาทรัพย์สินไป ย่อมเห็นได้ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมตกเป็นของทายาท และบ้านโดยจารีตประเพณีเจ้าของบ้านย่อมมีการครอบครองแม้ทายาทจะยังไม่รู้จักก็ตาม

หากไม่เกิดในบ้าน เช่น ยิงกันตายข้างถนน แล้วมีคนฉวยโอกาสเอาทรัพย์สินจากร่างกายคนตายไป แม้คนตายแล้วไม่อาจเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และมีการครอบครองได้ ผู้เอาไปก็มีความผิดฐานลักทรัพย์ได้โดยอาศัยหลักการข้างต้น กล่าวคือกรรมสิทธิ์ตกทอดแก่ทายาทของผู้ตาย ส่วนผู้เอาไปก็ย่อมรู้ได้ว่าคนตายในบ้านในเมืองย่อมต้องมีผู้พบหรือตามหาอยู่ดี ไม่ว่าจะเป็นทายาทหรือเจ้าพนักงานตำรวจที่เกี่ยวข้อง ทำนองเดียวกันกับเครื่องบินโดยสารที่ไปตกกลางป่าผู้โดยสารตายหมดชาวบ้านไปเอาของที่กระจัดกระจายอยู่ไปก็เป็นลักทรัพย์ได้ เพราะกรรมสิทธิ์เป็นของผู้โดยสารตกทอดแก่ทายาททันทีและสายการบินย่อมเป็นผู้ครอบครองดูแลสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้โดยสารตลอดเวลา ผู้เก็บได้ย่อมรู้ว่าจะต้องมีการติดตามค้นหาจึงเป็นการแย่งกรรมสิทธิ์และการครอบครองในทรัพย์สินดังกล่าว หรือการฆ่าคนแล้วเอาทรัพย์สินของเขาไปจึงเป็นการลักทรัพย์ไม่ใช่ยกยอก (ฎีกาที่ ๑๖๒๖/๒๕๐๐)

อย่างไรก็ตามหากคนตายสาบสูญไปกลางป่าลึกไม่รู้ว่าเป็นญาติใครไม่มีใครตามหาแล้ว
ดังนั้นการเอาทรัพย์สินที่ติดตัวผู้ตายไปอาจเป็นยักยอกของหายได้เพราะไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของและ
เหล่าญาติติดตามอยู่หรือไม่ (ฎีกาที่ ๑๕๖/๒๔๘๗)

การครอบครองนี้ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบ เช่น รับฝากทรัพย์สินโดยเขามอบให้หรือผู้รับจํานำ
ผู้เช่าซื้อ ผู้ยืม หรือได้การครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ขโมยก็มีการครอบครอง
ทรัพย์สินที่ตนขโมยมา ดังนั้น การที่จําเลยเอารถจักรยานยนต์ไป ส. โดยทุจริต แม้ ส. จะเป็นผู้ที่ลัก
ทรัพย์สินจากผู้เสียหายอีกต่อหนึ่ง ก็ถือว่าจําเลยเป็นผู้แย่งการครอบครองไปจาก ส. การกระทำ
ของจําเลยจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ หาใช่เป็นความผิดฐานรับของโจรไม่ (ฎีกาที่ ๑๗๘๕/
๒๕๕๔)

การเอาไปต้องมีการทำให้ทรัพย์สินเคลื่อนที่

จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์จะต้องมีการเอาไป การเอาไปนั้นจะต้องมีการทำให้ทรัพย์สินเคลื่อนที่จึงจะเป็นความผิดสำเร็จ การเคลื่อนที่นั้นแม้จะเคลื่อนที่แต่เพียงเล็กน้อยโดยเคลื่อนที่ทุกจุดก็เป็นความผิดสำเร็จ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๕๒

จำเลยยังมีได้พาเตาอบไฟฟ้าของผู้เสียหายออกไปพ้นนอกห้างสรรพสินค้าของผู้เสียหายแต่ได้เคลื่อนย้ายเตาอบไฟฟ้าออกจากจุดที่ผู้เสียหายเก็บหรือวางทรัพย์สินนั้นไว้ ทั้งยังผ่านจุดที่ลูกค้าจะต้องชำระค่าสินค้าแก่พนักงานเก็บเงินไปแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลยพาทรัพย์สินของผู้เสียหายเคลื่อนที่ไปแล้วโดยทุจริต เป็นความผิดสำเร็จ

มีข้อสังเกตว่าบางกรณีทนายได้เคลื่อนที่ไปทุกจุด แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นพยายาม เนื่องจากมีหลักอยู่ว่าแม้ทนายได้เคลื่อนที่แล้วก็ตาม ถ้าผู้ที่เอาไปยังไม่มีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้น ๆ เพราะยังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการแยกทรัพย์สินออกจากสิ่งที่มีันติดอยู่ ยังไม่มีการเอาไปสำเร็จจึงเป็นความผิดชั้นพยายาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๓/๒๕๒๗

จำเลยใช้กรรไกรตัดสร้อยคอผู้เสียหายขาดจากกันตกไปที่พื้น แต่ยังมีได้ยึดถือเอาสร้อยนั้นไป เพราะตำรวจร้องบอกให้ผู้เสียหายรู้ตัวและเก็บเอาสร้อยนั้น เป็นความผิดฐานพยายามลักทรัพย์

คำพิพากษากฎีกาที่ ๒๘๗/๒๕๑๐

คนร้ายปลดโคออกจากเกวียนแล้วปล่อยโคไว้แต่เอาโคไปไม่ได้ เพราะผู้เสียหายกับชาวบ้านพากันมายังที่เกิดเหตุเกือบจะในทันที และตามบริเวณทุ่งนาใกล้ๆ ยังมีคนเกี่ยวข้างอยู่จำนวนมาก คอยสกัดกั้นไม่ให้จำเลยเอาโคไปได้ จำเลยมีความผิดฐานพยายามลักทรัพย์

ในกรณีเช่นเดียวกันคนร้ายประสงค์จะลักแต่เพียงโค การปลดโคออกจากเกวียนแต่หลังจากปลดแล้วยังไม่มีการขยับโคอีกครั้งหนึ่ง การกระทำจึงเป็นแค่ขั้นพยายาม

แต่ถ้าคนร้ายประสงค์จะลักโคและเกวียน เพียงแต่ทำให้โคและเกวียนเคลื่อนที่ไปจากจุดที่อยู่ก็เป็นลักทรัพย์สำเร็จ (ทำนองเดียวกับลักนกและกรงเพียงแค่ปลดกรงออกจากที่แขวนก็เป็นความผิดสำเร็จ ดูข้อสอบข้อ ๕ สมัยที่ ๕๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๘๒/๒๕๐๐

จำเลยลักทรัพย์โดยวิธีล้วงกระเป๋า จำเลยแกะกระดุมเปิดฝากระเป๋ากางเกงเอาธนบัตรออกมานอกกระเป๋า เจ้าทรัพย์รู้ตัวจึงใช้มือตบกระเป๋าบังเอิญไปถูกมือจำเลยซึ่งกุมธนบัตรอยู่ ธนบัตรร่วงหล่นจากมือจำเลยลงไปยังเท้าของเจ้าทรัพย์ ความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จแล้ว

เรื่องนี้อธิบายได้ว่าทรัพย์ได้พ้นมาจากกระเป๋าแล้ว เพราะฉะนั้นหลังจากพ้นจากกระเป๋าทรัพย์นั้นก็อยู่ในสภาพที่เอาไปได้ เมื่อมีการทำให้ทรัพย์เคลื่อนที่หลังจากพ้นจากกระเป๋าแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็เป็นความผิดสำเร็จ การที่เจ้าของตบเงินร่วงจากมือจำเลยหรือตบกระเป๋าถูกมือจำเลย ทำให้กระเป๋าหล่นก็ไม่ทำให้ความผิดที่สำเร็จนั้นกลับมาเป็นชั้นพยายาม

แต่ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่าจำเลยยังล้วงเงินไม่พ้นกระเป๋าและเจ้าของตบไปที่กระเป๋า ทำให้เงินร่วงลงไปใกระเป๋ากางเกง เห็นได้ว่าขั้นตอนยังอยู่ในระหว่างที่จะเอาเงินหรือกระเป๋าเงินออกมาให้พ้นจากกระเป๋ากางเกง จึงเป็นเพียงการแยกเอาทรัพย์ออกมาเท่านั้น การกระทำจึงเป็นแค่ชั้นพยายาม (และดูฎีกาที่ ๓๑๔๒/๒๕๕๗ ลักน้ำยาง เพียงกรีดยางแล้วน้ำยางไหลลงมาอยู่ในถ้วยรอง เป็นพยายาม)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๐๘๐/๒๕๔๖

จำเลยกับพวกมีเจตนาลักหม้อแปลงไฟฟ้าของผู้เสียหายโดยขึ้นไปบนเสาไฟฟ้าแล้วตัดลวดสลึงที่ยึดหม้อแปลงไฟฟ้างัดง่าวใช้เชือกผูกผลักลงจากคานบนเสาไฟฟ้า เมื่อหม้อแปลงไฟฟ้าเคลื่อนที่จากจุดเดิมมาอยู่บนพื้นดินถือว่าเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์อันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จแล้ว แม้จำเลยกับพวกยังไม่ทันยกหม้อแปลงไฟฟ้าขึ้นรถยนต์กระบะของจำเลยก็ตาม

เรื่องนี้มีความเหตุท้าวฎีกาว่า น่าจะเป็นพยายาม จำเลยแยกหม้อแปลงตัดสายลวดสลึงที่ยึดหม้อแปลงเสร็จแล้ว หลังจากนั้นมีการนำหม้อแปลงเคลื่อนที่จากจุดเดิมไปแล้ว ดังนั้นที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สำเร็จ จึงน่าจะชอบแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๐๕๓/๒๕๔๕

สุกรน้ำหนักเกือบ ๒๐๐ กิโลกรัม ไม่สามารถอุ้มหรือจับได้โดยง่าย
วัดเจ้าของสุกรก็ไม่ได้กักขังแต่ปล่อยให้มันอิสระไปไหนมาไหนได้ ขณะที่นาย
ดาบตำรวจ อ. เข้าจับกุม จำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ถึงที่ ๕ กำลังช่วยกันดึงและ
ผลักสุกรเข้าไปในช่องบรรจุ สุกรยังไม่ได้เข้าไปในช่องทั้งตัว ทั้งยังไม่ได้นำ
ขึ้นรถ จำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ถึงที่ ๕ ยังไม่อยู่ในฐานะที่สามารถนำสุกรไปได้
คงเป็นความผิดฐานพยายามลักทรัพย์โดยใช้ยานพาหนะเท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๖๓/๒๕๕๔

การที่จำเลยนั่งคร่อมบนรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหาย เป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว แม้จะสตาร์ทเครื่องด้วยเท้าไม่ติดและต่อสายตรงไม่ติด แต่จำเลยได้พารถเคลื่อนไปจากที่จอดไว้ ๕ ถึง ๑๐ เมตร เป็นการพาทรัพย์ไปแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๘๒/๒๕๔๙

จำเลยที่ ๑ ขั้รยนต์บรรทุกน้ำมันของผู้เสียหายเข้ามาจอดที่บริเวณบ้านของจำเลยที่ ๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายน้ำมันที่จำเลยที่ ๑ จะดูออกจากถังน้ำมันของรยนต์บรรทุกให้แก่จำเลยที่ ๒ ขณะที่จำเลยที่ ๑ ใช้คีมตัดลวดและซีลซึ่งใช้ปิดฝาถังน้ำมันเพื่อเปิดฝาทังน้ำมันออก โดยจำเลยที่ ๒ ถือกังน้ำมันเตรียมไว้รองรับน้ำมันที่จำเลยที่ ๑ จะลักมาขายให้ก็ถูกเจ้าพนักงานตำรวจเข้าจับกุม การที่จำเลยที่ ๒ เตรียมถังน้ำมันไว้รองรับน้ำมันที่จำเลยที่ ๑ จะลักจากรยนต์บรรทุกน้ำมัน จำเลยที่ ๒ ได้กระทำให้โดยมีเจตนาจะรับซื้อน้ำมันจากจำเลยที่ ๑ เท่านั้น ไม่อาจถือได้ว่าการที่จำเลยที่ ๒ ให้จำเลยที่ ๑ นำรยนต์บรรทุกน้ำมันเข้ามาจอดในบริเวณบ้านของตนเป็นการกระทำโดยเจตนาช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่จำเลยที่ ๑ ในการลักทรัพย์

คดีนี้มีประเด็นในชั้นฎีกาเพียงว่า จำเลยที่ ๒ เป็นผู้สนับสนุนจำเลยที่ ๑ ในการกระทำความผิดฐานพยายามลักทรัพย์หรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยที่ ๒ เจตนาเพียงจะรับซื้อน้ำมันจากจำเลยที่ ๑ เท่านั้น ไม่มีเจตนาในการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่จำเลยที่ ๑ ในการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ จำเลยที่ ๒ จึงไม่มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุน จำเลยที่ ๑ ในการลักทรัพย์ คดีไม่มีประเด็นว่า จำเลยที่ ๒ จะมีความผิดฐานรับของโจรได้หรือไม่ เห็นว่า แม้จำเลยที่ ๒ เตรียมถังน้ำมันไว้รองรับน้ำมันที่จะซื้อจากจำเลยที่ ๑ แต่เมื่อจำเลยที่ ๑ ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับเสียก่อน โดยยังไม่ได้สูบน้ำมันออกมา น้ำมันยังไม่ทันได้ถูกลัก ยังไม่มีสภาพเป็นของโจร จึงไม่มีของโจรที่จำเลยที่ ๒ จะรับได้ จำเลยที่ ๒ ไม่มีความผิดฐานรับของโจร

นอกจากนี้ ศาลฎีกาเห็นว่า การใช้คีมตัดลวด และซีลซึ่งใช้ปิดฝาถังน้ำมันเป็นการทำอันตรายสิ่งกีดกั้น ตาม ป.อ. มาตรา ๓๓๕ (๓) ลวดและซีลเป็นสิ่งกีดกั้นก่อนเปิดฝาน้ำมันไม่มีปัญหาโต้แย้ง แต่มีข้อน่าพิจารณาว่าจะต้องเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคล หรือทรัพย์สินหรือไม่ การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเช่นนี้ แสดงว่าซีลและลวดอยู่ในความหมายของอนุมาตรานี้ ขอให้เปรียบเทียบกับกรณีไขกุญแจลักทรัพย์ หรือลักของในตู้โชว์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นกรณีตามมาตรา ๓๓๕ (๓)

การเอาไป ต้องเป็นการเอาไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์

คำว่า “เอาไป” มีข้อพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ แม้จะเอาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไปแล้วก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ จากแนวคำวินิจฉัยศาลฎีกาการลักทรัพย์นั้นต้องเป็นการเอาไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ หากเป็นเพียงการเอาไปชั่วคราว บางฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะขาดเจตนาทุจริต

คำพิพากษากฎีกาที่ ๓๓๓๓/๒๕๔๕

การที่มีผู้นำคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายไปเก็บไว้ทำรถยนต์ของผู้เสียหายคันที่ให้จำเลยซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายขายของผู้เสียหายนำไปใช้ในการทำงานโดยจำเลยไม่ทราบมาก่อน ผู้เสียหายไม่ได้สละการครอบครองคอมพิวเตอร์และจำเลยควรรู้ว่าผู้เสียหายจะต้องติดตามเอาคอมพิวเตอร์คืน การที่จำเลยยอมให้ ณ. นำคอมพิวเตอร์ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว จึงเป็นการที่จำเลยเอาคอมพิวเตอร์ไปจากการครอบครองของผู้เสียหายเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น จำเลยกระทำความผิดฐานลักทรัพย์

ตามฎีกานี้มีข้อน่าคิดว่าการเอาทรัพย์ไปใช้เพียงชั่วคราวมิได้เอาไปเลย เป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ เพราะแนวฎีกาในระยะหลังวินิจฉัยว่า ประโยชน์ที่ได้ไปนั้นต้องเป็นลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ (ฎีกาที่ ๔๕๓๘/๒๕๕๘) วินิจฉัยว่า ต้องเป็นการแย่งการครอบครองและตัดกรรมสิทธิ์เด็ดขาด ,ฎีกาที่ ๙๓๙๓/๒๕๕๗, ๗๘๘๐/๒๕๔๗, ๑๙๑๕/๒๕๔๓)

ทรัพย์สินเป็นของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมอยู่ด้วย

ดังนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เอาทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้อื่นไปไม่มีทางที่จะมีความผิดฐานลักทรัพย์ได้ เช่นเจ้าของเอาแหวนเพชรไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำแม้เจ้าของจะเอาทรัพย์สินกลับคืนมาในภายหลังการกระทำนั้น ก็ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ จะเป็นได้ก็แต่เพียงความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๙

ทรัพย์ ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๗ ก็ได้แก่วัตถุมีรูปร่าง เพื่อพิจารณาประกอบกับคำว่า “เอาไป” ก็จะเห็นได้ว่าทรัพย์ที่จะเอาไปได้นั้นต้องเป็นทรัพย์ที่สามารถพาเคลื่อนที่ได้ จึงมีบทสรุปว่าทรัพย์ที่จะเอาไปได้นั้นต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ ส่วนอสังหาริมทรัพย์เป็นทรัพย์ที่ไม่อาจลักกันได้ เว้นแต่จะได้ถูกแบ่งแยก หรือเปลี่ยนแปลงจากสภาพอสังหาริมทรัพย์มาเป็นสังหาริมทรัพย์แล้ว เช่น มีการขุดดินมาจากพื้นดิน โคนต้นไม้ล้มลงแล้วเอาต้นไม้ไปอีกที่หนึ่ง หรือเรือผ่าเรือเสร็จเรียบร้อยแล้วและเอาผ่าเรือไป เช่นนี้ก็ย่อมจะมีความผิดฐานลักทรัพย์ได้ เพราะเมื่อแยกอสังหาริมทรัพย์ออกมาแล้วแล้วอสังหาริมทรัพย์นั้น กลายเป็นสังหาริมทรัพย์ซึ่งสามารถเอาไปได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๐๔/๒๕๓๓, ๗๕๕/๒๕๒๗ ประชุมใหญ่ และฎีกาที่ ๘๓๒๙/๒๕๔๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๒๒/๒๕๕๑

บริษัท ส. ออกเช็คเพื่อชำระค่าซ่อมเครื่องถ่ายเอกสารให้โจทก์แต่ยังไม่ได้ส่งมอบ อีกทั้ง น. ลูกจ้างโจทก์ยังไม่ได้เข้ายึดถือครอบครองเช็คพิพาทไว้แต่อย่างใด โจทก์จึงยังไม่ใช่ผู้ทรงเช็คพิพาทต้องถือว่ากรรมสิทธิ์ในเช็คพิพาทยังอยู่กับบริษัท ส. การที่จำเลยซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายการเงินของบริษัท ส. ให้ น. ลงชื่อในเอกสารว่าได้รับเช็คพิพาท แต่จำเลยยังยึดถือไว้ไม่ส่งมอบให้ น. จึงยังไม่ถือว่าการครอบครองเช็คพิพาทผ่านมือไปยังโจทก์ การกระทำของจำเลยไม่ใช่การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ที่เป็นปัญหาก็คือการเอาไปนั้นต้องมีการทำให้ทรัพย์สินเคลื่อนที่ ซึ่งโดยปกติก็เป็นที่เข้าใจว่าทรัพย์สินที่ถูกลักได้นั้นน่าจะเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง เพราะฉะนั้น พลังงานต่าง ๆ ไม่น่าจะลักได้ แต่อย่างไรก็ตามได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗๗/๒๕๐๑ วินิจฉัยว่ากระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินที่ลักได้ ซึ่งในต่างประเทศจะมีกฎหมายบัญญัติได้โดยเฉพาะแต่กฎหมายไทยเรายังไม่มีต่อมาก็ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาอีก คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๕๔/๒๕๓๙

โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยทำและมีเครื่องวิทยุคมนาคมโดยนำโทรศัพท์มือถือมาทำการปรับจูนและก๊อปปี้คลื่นสัญญาณซึ่งเป็นคลื่นสัญญาณมือถือของบริษัท อ. ผู้เสียหายจนสามารถใช้ส่งและรับวิทยุคมนาคมได้ จำเลยได้บังอาจลักเอาไปซึ่งสัญญาณดังกล่าวคิดเป็นเงิน ๒๔,๗๓๓ บาท โดยทุจริตและไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตนั้น การกระทำความดังกล่าวเป็นเพียงการทำการรับส่งวิทยุคมนาคมโดยอาศัยสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือเป็นการแย่งคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้เสียหายโดยไม่มีสิทธิ มิใช่การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ฎีกาทั้งสองนี้วินิจฉัยไม่สอดคล้องไปในทางเดียวกัน ปัญหานี้มีข้อน่าคิดอยู่หลายประการ เช่น ก. เดินผ่านบ้าน ข. เห็น ข. กำลังเข้าห้องน้ำ ก. จึงแอบไปใช้โทรศัพท์ที่บ้านของ ข. เช่นนี้ ก. มีความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ หรือกรณีที่ ก. แอบโดยสารขึ้นรถไฟโดยไม่ได้เสียค่าโดยสารหรือแอบเข้าไปดูหนังในโรงภาพยนตร์ฟรี เช่นนี้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นประโยชน์ซึ่งอาจจะตีราคาเป็นทรัพย์สินได้ แต่เห็นว่าไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะไม่มีการเอาไป เป็นเพียงแอบใช้บริการฟรีซึ่งสามารถตีราคาเป็นเงินได้เท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๘๐/๒๕๔๒ (ป)

สัญญาณโทรศัพท์เป็นกระแสไฟฟ้าที่แปลงมาจากเสียงพูดเคลื่อนที่ไปตามสายลวดตัวนำจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง จำเลยลักเอาสัญญาณโทรศัพท์จากตู้โทรศัพท์สาธารณะซึ่งอยู่ในความครอบครองขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยไปใช้เพื่อประโยชน์ของจำเลยโดยทุจริต เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ลักข้อมูลเป็นหลักทรัพย์หรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๖๑/๒๕๕๗

ข้อมูล ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า "ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ" ส่วนข้อเท็จจริงหมายความว่า "ข้อความแห่ง เหตุการณ์ที่เป็นมาหรือที่เป็นอยู่ตามจริง ข้อความหรือเหตุการณ์ที่จะต้องวินิจฉัยว่าเท็จหรือจริง" ดังนั้น ข้อมูลจึงไม่นับเป็นวัตถุมีรูปร่าง สำหรับตัวอักษร ภาพ แผนผัง และตราสาร เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ ถ่ายทอดความหมายของข้อมูลออกจากแผ่นบันทึกข้อมูลโดยอาศัยคอมพิวเตอร์ มิใช่รูปร่างของข้อมูล เมื่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๗ บัญญัติว่า ทรัพย์ หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง ข้อมูลในแผ่นบันทึกข้อมูลจึงไม่ ถือเป็นทรัพย์ การที่จำเลยนำแผ่นบันทึกข้อมูลไปลอกข้อมูลจากแผ่นบันทึกข้อมูลของโจทก์รวม จึงไม่ เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ลักข้อมูลเป็นหลักทรัพย์หรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๙๐/๒๕๖๕ บัตรเครดิตที่มีการออกเอกสารหรือวัตถุอื่นใดให้ ถือเป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา ๑ (๑๔) (ก) ส่วนหมายเลขบนบัตรเครดิตจำนวนสิบหกหลัก วันหมดอายุ และเลขสามตัว (CVV) หลังบัตรเครดิต เป็นเพียงข้อมูลของบัตรเครดิต จึงไม่มีรูปร่างที่จะเป็นวัตถุแห่งการกระทำผิดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต เมื่อจำเลยนำข้อมูลหลังบัตรเครดิตไปใช้ชำระค่าซื้อสินค้าหรือบริการกับผู้ขายสินค้าหรือร้านขายสินค้าออนไลน์บนเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ต จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

องค์ประกอบสุดท้ายจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเจตนาทุจริต

โดยทุจริต เป็นเจตนาภายในคือการแสวงหาผลประโยชน์
ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ตามบท
วิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑ (๑) จึงมีปัญหว่าประโยชน์ในที่นี้
จะต้องเป็นประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินหรือไม่ ซึ่งตาม
แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา มีทั้งที่ชี้ให้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเป็น
ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษา
ส่วนใหญ่ก็จะพิจารณาไปในทางที่จะต้องเป็นการเอาทรัพย์สิน
นั้นไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์หรือเอาไปเลย

องค์ประกอบสุดท้ายจะต้องมีเจตนาพิเศษคือเจตนาทุจริต

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๔/๒๕๖๕ ตามมาตรา ๑ (๑) แห่ง ป.อ. กำหนดบทนิยามคำว่า "โดยทุจริต" หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น การกระทำโดยทุจริตจึงมิได้จำกัดว่าต้องเป็นการแสวงหาประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินเท่านั้น เมื่อศาลอุทธรณ์รับฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า จำเลยทั้งสามมีเจตนา เอาฮาร์ดดิสก์ของโจทก์ร่วมไปเพื่อไม่ให้โจทก์ร่วมมีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนหรือเป็นการเอาไปเพื่อทำลายหลักฐาน จึงเป็นการเอาทรัพย์สินนั้นไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ และถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองอันเป็นการลักทรัพย์ของโจทก์ร่วมไปโดยทุจริตแล้ว

การเอาทรัพย์สินไปเพียงชั่วคราว ก็อาจจะมีการได้รับประโยชน์ได้ เช่น มีการเอารถยนต์ของ
เขาขับไปกินข้าวต้ม (ฎีกาที่ ๔๔๓/๒๕๑๕) หรือไปทำประโยชน์อื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๔๓/๒๕๓๕

จำเลยเอาปืนของผู้เสียหายไปเพื่อจะยิง ส. ด้วยความบันดาลโทสะ มิได้มีเจตนาเอาปืนของ
ผู้เสียหายไปโดยทุจริต ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๖๐/๒๕๕๒

จำเลยเข้าใจโดยสุจริตว่า ป. ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจบริษัทโจทก์ร่วมอนุมัติให้จำเลยเบิก
เงินเดือนของจำเลยล่วงหน้าได้ แม้จำเลยจะไม่ได้ขออนุมัติจาก ป. ก่อนตามระเบียบ ก็ไม่เป็นการเอา
ทรัพย์สินของโจทก์ร่วมไปโดยมีเจตนาทุจริต

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๗/๒๕๓๔

จำเลยทั้งสองกับ ม. และ ส. ร่วมกันจับปลาในสระของวัดเนื่องจากอาหารไม่เพียงพอเลี้ยงดูกันสำหรับมื้อกลางวันในวันเกิดเหตุ โดยทำด้วยความยินยอมพร้อมใจจากบรรดาราชภรรยาสถานที่นั้นด้วยกันทุกคนและด้วยความรู้สึกว่าเจ้าอาวาสวัดจะยินยอมโดยปริยาย ประกอบกับจำเลยทั้งสองและพวกจับปลาขึ้นมาเพียง ๖ ตัว และเมื่อถูกพระพักท้วงก็มิได้ดื้อดึงทำต่อไป พฤติการณ์เห็นได้ว่าเป็นการกระทำด้วยวิสาสะคิดว่ากระทำได้เพราะเจ้าอาวาสได้พูดเป็นนัยไว้ก่อนหน้าวันเกิดเหตุให้ใช้ของวัดในกรณีขาดแคลนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองและพวกจึงขาดเจตนาทุจริต

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๖/๒๕๐๙

จำเลยยอมให้ผู้เสียหายร่วมประเวณีมีสิ่งตอบแทนแต่ผู้เสียหายผิดข้อตกลง จำเลยไม่พอใจจึงทำร้ายผู้เสียหายแล้วเอาปืนผู้เสียหายไปทิ้งที่ปรักน้ำกลางทุ่งนาเพราะกลัวผู้เสียหายยิงเอา การเอาปืนไปทิ้งน้ำโดยไม่นำเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตนหรือผู้อื่น แสดงว่าจำเลยไม่มีเจตนาประสงค์จะเอาทรัพย์สิน ไม่เป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ ส่วนไฟฉายนั้นผู้เสียหายให้จำเลยเอาไปสองทาง จำเลยเอาไป ไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๒๕/๒๕๑๗

จำเลยทะเลาะกับ ท. ภรรยาซึ่งเป็นหลานของผู้เสียหาย ท. หนึไปอยู่บ้านผู้เสียหายจำเลยไปตาม ท. ผู้เสียบอกให้จำเลยกลับบ้านและรับปากว่าจะพา ท. ไปส่ง แต่แล้วผู้เสียหายก็มีได้มาไปส่ง จำเลยจึงไปบ้านผู้เสียหายอีกครั้ง พบแต่ภรรยาของผู้เสียหาย จำเลยโกรธจึงหยิบเอาเครื่องรับวิทยุของผู้เสียหายไปต่อหน้าและบอกภรรยาผู้เสียหายว่าถ้าจะเอาคืน ให้พา ท. ไปเอาคืนที่บ้าน จำเลยเปิดวิทยุฟังจนถึงบ้านพอได้ยินเพลงเมียหายต้องตามหาก็คเกิดโมโหเลยทุ้มและกระแทบเครื่องรับวิทยุเสีย ที่จำเลยเอาเครื่องรับวิทยุไปเช่นนี้มีได้มีเจตนาทุจริตหากแต่เอาไปเพราะความโกรธ ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๘๘/๒๕๔๕

จำเลยเอาทรัพย์ของผู้เสียหายไปเนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้เสียหายนำไปขายเล่นการพนัน การกระทำของจำเลยเป็นไปโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้อื่น เป็นการใช้อำนาจของการเป็นสามีปกป้องทรัพย์สินของครอบครัวด้วยความโกรธโดยเข้าใจว่ามีสิทธิทำได้ และการที่จำเลยนำทรัพย์ทั้งหมดคืนแก่ผู้เสียหายก็แสดงว่าไม่ได้มีเจตนาเอาไปแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับจำเลยหรือผู้อื่น จำเลยไม่มีเจตนาทุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๘๐/๒๕๔๗ หลังจากจำเลยทั้งสองร่วมกันทำร้ายผู้เสียหายที่ ๒ และที่ ๓ แล้ว จำเลยทั้งสองหลบหนีไปโดยจำเลยที่ ๒ ขับรถของผู้เสียหายที่ ๔ ไปด้วย หลังเกิดเหตุ ๒ วัน พบรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายที่ ๔ จอดอยู่ที่ป้อมตำรวจ แสดงว่ามีเจตนาเพียงใช้รถจักรยานยนต์ดังกล่าวเป็นยานพาหนะหลบหนีเท่านั้น หาได้มีเจตนาเอาไปโดยทุจริตไม่ จำเลยทั้งสองจึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๖/๒๕๖๗ โจทก์ร่วมและจำเลยมีความสัมพันธ์ฉันทวิญญูติและต่างเป็นสมาชิกกลุ่มอสม. เมื่อจำเลยทราบว่ามีสมาชิกผู้สั่งซื้อเสื้อยังไม่ได้รับเสื้อ จำเลยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการรับสั่งจองเสื้อ จึงไปสอบถามและทวงเสื้อคืนจากโจทก์ร่วมโดยเปิดเผย ทั้งยังฝากเงินค่าซื้อเสื้อคืนให้แก่โจทก์ร่วมและนำเสื้อไปให้สมาชิกทันที พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยเข้าใจโดยสุจริตว่าเสื้อที่โจทก์ร่วมมีไว้ในครอบครอง โจทก์ร่วมได้รับไปโดยไม่ถูกต้อง การกระทำของจำเลยหาใช่เจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายที่เป็นประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์

เรื่องที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งว่ามีเจตนาทุจริตหรือไม่ ก็คือ การบังคับชำระหนี้ ซึ่งโดยหลักแล้วการบังคับชำระหนี้ นั้นต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้าหากจำเลยไม่ชำระหนี้ก็ต้องมีการฟ้องร้องบังคับคดี เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจโดยผลการในการที่จะบังคับหนี้

แต่ **เดิม** มีฎีกาเป็นจำนวนมากวินิจฉัยว่า การบังคับชำระหนี้ในจำนวนใกล้เคียงหรือเพียงพอ ถือว่าขาดเจตนาทุจริต เช่น ฎีกาที่ ๒๐๔๑/๒๕๑๕ เอากระบือกับเกวียนไปเพื่อชำระหนี้เงิน ตวงข้าวชำระค่าเช่านาที่ผู้เสียหายค้างไว้

ฎีกาที่ ๒๕๑/๒๕๑๓ เอาตู้เย็นไปเพื่อให้ผู้เสียหายชำระหนี้ ๑๗๑๕/๒๕๓๔ ยึดรถยนต์และเครื่องนวดข้าวไป ฎีกาที่ ๒๐๐/๒๕๔๔ หรือ ๓๑๕๐/๒๕๔๙ ความจริงแล้วคำว่า ทุจริตมีคำว่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายอยู่ด้วย ดังนั้นแม้เจ้าหนี้จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้แต่วิธีการบังคับชำระหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ย่อมเป็นการแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ในตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๔/๒๕๕๔ (ประชุมใหญ่)

แม้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยกับพวกเข้าไปทำร้ายร่างกายผู้เสียหายจนบาดเจ็บและบังคับเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปเท่าที่คิดว่าพอกับค่าจ้างที่ผู้เสียหายเป็นหนี้พวกจำเลยอยู่เท่านั้น ไม่ได้เอาทรัพย์สินอื่นที่มีค่ามากไปด้วยก็ตาม แต่การกระทำของจำเลยกับพวกเป็นการกระทำที่ไม่มีความชอบตามกฎหมาย ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่าเป็นการกระทำโดยมีเจตนาทุจริตแล้ว การกระทำของจำเลยกับพวกเป็นการปล้นทรัพย์สินผู้เสียหาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๘๒/๒๕๕๐

จำเลยกระชากสร้อยผู้เสียหายและเอาสร้อยคอตั้งกล่าวไปครึ่งเส้น แม้เพื่อชดเชยที่ผู้เสียหายไม่ชำระหนี้ แต่การบังคับชำระหนี้ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ทั้งมูลหนี้ที่จำเลยมาทวงนั้น ผู้เสียหายเบิกความว่าเกิดจากการพนันหายใต้ดิน อันเป็นมูลหนี้ที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามขัดแจ้งโดยกฎหมาย ย่อมไม่ก่อให้เกิดเป็นหนี้ที่ผู้เสียหายพึงชำระ และแม้จำเลยเบิกความว่าเป็นหนี้เงินยืม จำเลยก็รับว่าที่ผู้เสียหายไม่ยอมชำระหนี้ดังกล่าวเพราะไม่มีลายมือชื่อของผู้เสียหาย หนี้กู้ยืม ๒,๐๐๐ บาท ของผู้เสียหายจึงไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ดังนั้น การกระชากสร้อยคอตั้งกล่าว จึงเป็นการเอาไปโดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยมีความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์

ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญากู้ยืมไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ และไม่มีมูลหนี้ คำว่า ไม่มีมูลหนี้ น่าจะกล่าวเกินเลยไป การฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เป็นเรื่องที่กฎหมายต้องการพยานในการฟ้องร้องเท่านั้น เช่น ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๖ วรรคสอง ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ ดังนั้นแม้ไม่มีหลักฐานการกู้ยืม “หนี้” ก็ยังมีอยู่ ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวให้เจ้าหนี้ ลูกหนี้จะเรียกคืนฐานลามิควรได้ไม่ได้

การบังคับชำระหนี้ต้องบังคับชำระหนี้ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ มิใช่บังคับกันโดยพลการ การได้ประโยชน์มาโดยไม่ชอบตามวิธีการของกฎหมาย ย่อมเป็นการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ในตัว จึงน่าจะถือว่ามีเจตนาทุจริตแล้ว แต่ความเห็นไม่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาส่วนใหญ่ ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๔/๒๕๕๔ วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวถือว่ามีเจตนาทุจริต

ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๖๗/๒๕๕๗ วินิจฉัยชัดเจนว่า แยกโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อบังคับชำระหนี้เป็นความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์

ดังนั้นหลักที่ว่า การบังคับชำระหนี้โดยเอาทรัพย์สินอื่นไปเพียงพอแก้หนี้ จะถือว่า “ขาดเจตนาทุจริต” คงนำมาใช้อีกไม่ได้แล้ว

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อต่อรองให้ชำระหนี้มิใช่เป็นการเอาไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ กรณีนี้ถือว่าไม่มีเจตนาทุจริต น่าจะยังคงใช้ได้อยู่